

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN ÇOK
KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK DANIŞMA
YETERLİKLERİ İLE BİLİŞSEL ESNEKLİK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sümeyye ALAN

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT

Erzincan, 2020

TEZ BİLDİRİMİ

“Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.”

isimli **“Yüksek Lisans”** tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 24/09/2020

Sümeyye ALAN

Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri İle Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Sümeyye ALAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı

Yüksek Lisans Tezi, 2020

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Ragıp Özpolat

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, mesleki kıdem, çalışılan kurum ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda çalışmakta olan ve araştırma kapsamında ulaşılabilen 177 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Envanteri kullanılmıştır.

Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik puanlarının cinsiyet, öğrenim düzeyi ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için bağımsız gruplar için t-testi, öğrenim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin çalıştıkları kuruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Psikolojik danışmanların yaş, mesleki kıdem ve bilişsel esneklik düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasındaki ilişki incelenmiş sonrasında regresyon analizi yöntemiyle bilişsel esneklik düzeyi ve diğer değişkenlerin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordama düzeyi incelenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim düzeyi, farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Psikolojik danışmanların yaşları ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin çalışılan kurumlara göre incelenmesi sonucunda ise okul öncesi kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanlara göre daha yüksek çıktığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Son olarak çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçlarına göre bilişsel esneklik düzeyinin yordayıcı değişkenlerle beraber çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine ait varyansın % 24'ünü açıkladığı; psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı bir şekilde açıkladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, çok kültürlü psikolojik danışma, bilişsel esneklik.

**Investigation of the Relationship between Psychological Counselors’
Multicultural Counseling Competencies and Cognitive Flexibility**

Sümeyye ALAN

**Erzincan Binali Yıldırım University Institute of Social Sciences
Department of Guidance and Psychological Counselling**

Master Thesis, 2020

Thesis Advisor: Doç. Dr. Ahmet Ragıp Özpolat

ABSTRACT

This study aims to investigate the relationship between psychological counselors’ multicultural counseling competence and cognitive flexibility. Moreover, current study investigates the psychological counselors’ multicultural counseling competence in regards with gender, age, education level, professional seniority, educational institution and whether having clients from different cultures. Participants of present study consist of 177 psychological counselors working in educational intuitions under the Ministry of National Education. The research data were gathered via Demographic Form, Multicultural Counseling Competencies Scale and Cognitive Flexibility Scale.

We performed independent t-test, one-way analysis of variance and Kruskall Wallis-H to test the differentiation of psychological counselors’ multicultural competence score according to aforementioned demographic variables. We also conducted Pearson correlation analysis to examine the relationship between multicultural competence and cognitive flexibility. Lastly, we run hierarchical regression analysis to determine the predictive role of cognitive flexibility and other variables on multicultural competence.

The result of the study showed that psychological counselors' multicultural competence was positively associated with age and cognitive flexibility. Furthermore, multicultural competence level of psychological counselors working in pre-school was higher than those working in other educational institutions. On the other hand, multicultural competence did not differ according to gender, professional seniority, education level and whether having clients from different cultures. Lastly, hierarchical regression analysis demonstrated that the sub-factors of cognitive flexibility were a significant predictor of multicultural competence. Moreover, the subscales of cognitive flexibility including alternatives and control, age and professional seniority explained 24% of variance of multicultural competence.

Keywords: Multiculturalism, multicultural psychological counseling, cognitive flexibility.

ÖZGEÇMİŞ

2012-2016 Erzincan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden Mezuniyet

2017-2020 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'ndan Mezuniyet

ÖN SÖZ

Bu araştırmada psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki incelenerek alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Araştırmanın son halini almasında birçok kişinin katkısı olmuştur.

Teşekkürler,

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana her konuda destek olan, tezimin her aşamasında görüş ve önerileriyle beni destekleyen değerli tez danışmanın Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT 'a

Tez savunma jürimde bulunan ve yapıcı eleştirileriyle tezimin son halini almasında katkıda bulunan Doç. Dr. Bünyamin ATEŞ'e ve Dr. Öğr. Üyesi İsmail Ay'a,

Lisans ve yüksek lisans eğitimi boyunca bilgi ve becerilerini öğrencileriyle paylaşan Eğitim Bilimleri Bölümündeki değerli hocalarıma,

Eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, tez sürecimde sorularımı sabırla dinleyen ve cevaplayan, yapıcı eleştireliyle bana yön veren abim Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EŞKİSU'ya

Beni bugünlere getiren hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli annem, babama ve tüm aileme,

Son olarak tez yazma sürecinde her an yanımda olan, zaman zaman pes etmeme rağmen bana güvenen, inanan ve desteklerini esirgemeyen, her konuda bana yardımcı olan kıymetli eşim Hasan ALAN'a ve ailemizin neşe kaynağı olan minik kızım Esmâ Sultan' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
ÖZGEÇMİŞ	VI
ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR CETVELİ.....	XIII
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
A. Problem Durumu	4
B. Araştırmanın Amacı.....	5
C. Araştırmanın Önemi	5
D. Varsayımlar	6
E. Sınırlılıklar.....	6
F. Tanımlar	7
II. BÖLÜM.....	8
KURUMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
A. Kültür.....	8
1 .Kültürün Tanımı.....	8
2. Kültürün Özellikleri.....	8
B. Çok Kültürlülük.....	10
1. Çok Kültürlülüğün Özellikleri	10
2. Çok Kültürlülüğün Psikoloji Alanındaki Yeri	11

C. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma	11
1. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Nedir?	11
2. Çok Kültürlü Psikolojik Danışman Yeterlilikleri	13
3. Çok Kültürlü Psikolojik Danışman Yeterliliklerinin Geliştirilmesi	16
D. Bilişsel Esneklik ve Çok Kültürlü Psikolojik Danışma	18
E. İlgili Araştırmalar.....	20
III. BÖLÜM	25
YÖNTEM.....	25
A. Araştırma Modeli.....	25
B. Araştırma Grubu	25
C. Veri Toplama Araçları	27
1. Kişisel Bilgi Formu	27
2. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği.....	27
3. Bilişsel Esneklik Envanteri	28
D. Verilerin Toplanması	29
E. Verilerin Analizi	29
IV. BÖLÜM	33
BULGULAR	33
A. Betimleyici İstatistikler	33
B. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Cinsiyet	34
C. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışmanlarla Çalışma	35
D. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Öğrenim Düzeyi	35

E. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Katılımcıların Çalışmakta Oldukları Kurum	36
F. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile İlişkili Değişkenler ...	39
V. BÖLÜM.....	42
TARTIŞMA VE YORUM	42
A. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Cinsiyet Açısından Yorumlanması	42
B. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışanlarla Çalışma Durumları Açısından Yorumlanması	43
C. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Öğrenim Düzeyleri Açısından Yorumlanması	43
D. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Çalıştıkları Kurum Açısından Yorumlanması	44
E. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri İle Yaşları Arasındaki İlişkinin Yorumlanması.	45
F. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri İle Mesleki Kıdemleri Arasındaki İlişkinin Yorumlanması.	46
G. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri İle Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Yorumlanması.	47
VI. BÖLÜM	49
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
A. Sonuçlar	49
1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	49
2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	49
3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	50

B. Öneriler	50
KAYNAKÇA.....	52
EKLER.....	60

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler	26
Tablo 2	Ölçek Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	33
Tablo 3	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin <i>T</i> - Testi Analiz Bulguları	34
Tablo 4	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışanlarla Çalışma Durumna Göre Farklılaşma Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin <i>T</i> - Testi Analiz Bulguları	35
Tablo 5	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşma Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin <i>T</i> - Testi Analiz Bulguları	36
Tablo 6	Katılımcıların Çalışmakta Oldukları Kuruma Göre Farklılaşma Düzeylerine İlişkin Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Kruskal Wallis-H Testi Analiz Bulguları	36
Tablo 7	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Toplam Puanlarının Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemeye Yönelik Yapılan Manny Whitney-U Testi Analiz Bulguları	37
Tablo 8	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile Kıdem, Yaş ve Bilişsel Esneklik Arasındaki İlişki	39
Tablo 9	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları	41

KISALTMALAR CETVELİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ACA: American Counseling Association/ Amerikan Psikolojik Danışma Derneği

APA: American Psychological Association/ Amerikan Psikoloji Derneği

BEE: Bilişsel Esneklik Envanteri

ÇKPDYÖ: Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

TDK: Türk Dil Kurumu

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Kültür toplum içerisinde hem birbirini destekleyen hem de birbiri ile çatışan maddi manevi öğelerin tümünden oluşan bir yapıya sahiptir (Parekh, 2002). Farklı kültürlerin bir arada yaşaması ise çok kültürlülük kavramının temelini oluşturmaktadır. Çok kültürlülük farklı kültürlerden insanların kendi kültürel özelliklerini kaybetmeden bir arada yaşayabilmeleri, birbirleriyle paylaşım yapabilmeleri ve birbirlerine zarar vermeden etkili iletişim kurabilmelerini sağlayan çoğulcu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Jackson, 2006).

Çok kültürlülüğünün toplumsal hayata etkilerinin başında farklı kültürlerin bir arada yaşamasıyla beraber din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın tüm kültürlere değer verici bir bakış açısıyla yaklaşması gelmektedir. Çok kültürlülük farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin bir arada yaşamasının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan kültür karmaşasına alternatif bir çözüm olarak etkisini göstermektedir.

Çok kültürlülüğün toplumsal hayatta giderek önem kazanmasıyla beraber profesyonel yardım mesleklerinden birisi olan psikolojik danışma alanında da etkisi son yıllarda giderek artmaktadır. Ayrıca geleneksel psikolojik danışma kuramlarının çoğunun içinde bulundukları ve ortaya çıktıkları kültürleri yansıttığı gerçeği kabul edilmeye başlandıktan sonra farklı kültürel yapılara sahip toplumlar için çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımı önem kazanmaya başlanmıştır. Pedersen (1991), çok kültürlü psikolojik danışmayı psikanalitik yaklaşım, insancıl yaklaşım ve davranışçı yaklaşımla beraber dördüncü bir güç olarak ifade etmiştir.

Psikolojik danışmanların danışma sürecinde danışanın kültürel alt yapısını, bakış açısını ve yaklaşımını doğal bir şekilde ele almaları çok kültürlü bakış açısına sahip olmalarıyla ilgilidir (Sue, Ivey ve Pedersen, 1996). Çok kültürlü bakış açısına sahip olan psikolojik danışmanlar farklı kültüre karşı farkındalık ve duyarlılık sahibidirler.

Farklı kùltùrlere karşı farkındalık ve duyarlılık sahibi olmak çok kùltùrlù psikolojik danışma yeterliliklerinin temelinde yer almaktadır (Arredondo ve ark., 1996). Çok kùltùrlù psikolojik danışma yeterliliklerine sahip olan psikolojik danışmanlar;

1. Kendi kùltùrel geçmişlerinin, ön yargılarının ve değerlerinin farkında olan,
2. Farklı kùltùrlerden gelen danışanların dũnya gùrùřlerini ve kùltùrel yapılarını anlayabilen,
3. Farklı kùltùrlere uygun mũdahale stratejileri geliştirebilen ve bu stratejileri kullanabilen bireyler olarak değerlendirilmektedir (Sue, Arredondo ve McDavis, 1992).

Psikolojik danışmanın, danışanı kùltùrũnden bağımsız olarak ele alması mũmkũn değildir. Psikolojik danışma sũrecinde, mũdahale yũntemlerinin seçilip uygulanmasında, danışman danışan ilişkisinde kùltùrũn ønemli bir etkisi olduğu sũylenebilir (Bektaş, 2006). Psikolojik danışmanın bu sũrete çok kùltùrlù psikolojik danışma yeterliliklerine sahip olması farklı kùltùrel øzelliklere sahip danışanlara karşı daha etkili bir yardım hizmeti sunması açısından ønemlidir. Çok kùltùrlù psikolojik danışma yeterliliklerine sahip olan psikolojik danışmanlar farklı kùltùrel øzelliklere sahip danışanları ile çalışırken kùltùrel farklılıklara karşı daha duyarlı yaklaşabilmekte ve bu farklılıklar karşısında alternatif yollar oluşturabilmektedirler.

Psikolojik danışmanların øzellikle farklı kùltùrel yapıya sahip danışanlarla çalışırken belli bir kùltũrde var olabilecek farklı durumları dũřũnebilme ve ona gũre alternatif özũm yolları ũretebilmesi ile sahip oldukları bilişsel esneklik dũzeyleri arasından bir ilişki olabileceği dũřũnũlmektedir. Bilişsel esnekliği yũksek olan bireyler problem çözme becerilerini daha etkili kullanırlar (Bilgin, 2009). Psikolojik danışma sũrecinde danışanın probleminin tanılanması ve değerlendirilmesinin ardından problemin özũmũ için özũm seçeneklerinin oluşturulması gerekir (Hackney ve Cormier, 2008). Bilişsel esneklik dũzeyi yũksek olan psikolojik danışmanlar alternatif seçenekleri gũrerek daha fazla özũm seçeneği ũretebilirler. Bilişsel esneklik dũzeyi yũksek olan psikolojik danışmanların farklı kùltùrel øzelliklere sahip danışanlarla çalışırken alternatiflerin farkında olarak tek bir kurama

bağlı kalmadan, farklı müdahale yöntemleri seçerek danışana daha etkili yardım hizmeti sunabilirler (Cormier ve Cormier, 1998).

Bilişsel esneklik Martin ve Anderson' a (1998) göre herhangi bir durum karşısında bireyin alternatif çözüm yollarının ve seçeneklerin farkında olması, yeni durumlara karşı esnek bir yapıya sahip olması ve bu durumlarda kendisini yetkin hissetmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle bilişsel esneklik, bireyin belli durumlara uyum sağlayabilmesi, bir düşünceden farklı bir düşünceye geçme becerisi ya da farklı durumlar karşısında alternatif stratejiler seçme kapasitesi olarak ele alınabilir (Stevens, 2009).

Bilişsel esnekliğe sahip olan bireyler kişilerarası iletişimde yeni ve zor durumlar karşısında alternatifler üretebilirler ve bu durumlarla baş etme yönünde kendilerini yetkin hissederler. Ayrıca bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan bireyler yeteneklerinin farkındadırlar. Bu bireyler yeteneklerini daha etkili bir şekilde kullanabilmekte ve problemler karşısında birden çok çözüm yolu olduğunun farkına varabilmektedirler (Hill, 2008). Bilişsel esnekliğin yordayan bazı değişkenlerin incelendiği bir araştırma da bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan bireylerin problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilgin, 2009).

Bu yönüyle bakıldığında farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışan psikolojik danışmanların da bilişsel esnek düzeylerinin yüksek olması bu danışmanların kültürlere özgü farklı çözüm yollarının farkında olması, farklılıklar karşısında duyarlı olması, danışma sürecinde kendine güvenmesi ve yeterli hissetmesini sağlayabilir. Yapılan farklı araştırmalar ise bilişsel esneklik ile öz yetkinlik (Çelikkaleli, 2014) ve ilişkide güven ile pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Martin ve Anderson, 1998).

Çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin bilişsel esneklik düzeyi gibi cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, eğitim durumu, psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışma durumuna göre de farklılaşabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini kazanmada ön koşul olarak düşünülen bilişsel esneklik değişkeni üzerinde durulmuştur. Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca bilişsel esneklik düzeyinin çok kültürlü psikoloji danışma yeterliliklerini yordayıp yordamadığı da araştırılmıştır. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının incelenmesine yönelik cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, çalıştıkları kurum, öğrenim düzeyi ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumları da değişkenler arasında bulunmaktadır.

A. Problem Durumu

Günümüz toplumlarının giderek çok kültürlü yapıya sahip olması profesyonel yardım mesleklerinde de bu doğrultuda çok kültürlülük kavramının önem kazanmasına sebep olmuştur. Profesyonel yardım mesleklerinden birisi olan psikolojik danışma alanında da çok kültürlülük konusu önem kazanmış ve alan yazına “ok kültürlü Psikolojik Danışma” veya “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” olarak girmiştir. Bu yaklaşımla beraber psikolojik danışmanların farklı kültürel yapıya sahip danışanlarla etkili bir şekilde danışma yapabilmeleri için çeşitli kültürel yeterliliklere sahip olmaları gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de de zengin kültürel çeşitliliğin bulunması ve son zamanlarda farklı kültürel yapıya sahip toplumlardan g alması giderek çok kültürlü bir toplum yapısına sahip olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle araştırmanın problem durumunu psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin çeşitli değişkeler açısından incelenmesi oluşturmaktadır. Bu ana problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri cinsiyet, yaş, kıdem, öğrenim düzeyi, çalışmakta oldukları eğitim kurumu ve farklı kültürlere sahip bireylerle çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?

2. Okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri, arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Okul psikolojik danışmanlarının bilişsel esneklik düzeyleri, çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

B. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bu yeterlilikleri kazanmada ön koşul olduğu düşünülen bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bilişsel esneklik düzeyleri yüksek olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının da yüksek olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bilişsel esnekliğin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordayıp yordamadığının belirlenmesi de araştırmanın bir diğer amacıdır

C. Araştırmanın Önemi

Türkiye'nin geçmişten günümüze kadar zengin bir kültürel çeşitliliğe sahip olması ve özellikle son zamanlarda farklı kültürel yapıdaki toplumlardan göç alması çok kültürlülük kavramını ön plana çıkarmış ve bu doğrultuda çok kültürlülük kavramı birçok çalışmaya konu edilmiştir. Profesyonel yardım mesleklerinden birisi olan psikolojik danışmanlık ve rehberlikte toplumdaki bütün bireylere dil, din ırk ve cinsiyet ayrımı yapmadan koşulsuz kabul ilkesiyle yaklaşmaktadır. Bu nedenle çok kültürlülük kavramı psikolojik danışma ve rehberlik alanında da önem kazanmıştır. Psikolojik danışmanların çok kültürlü bir toplumda daha etkili bir danışma yapabilmelerinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine sahip olmaları ile sağlanabileceği düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde Türkiye' de bu konuyla ilgili çalışmaların son yıllarda artış göstermesine rağmen sınırlı olduğu görülmektedir.. Bahsedilen bu gerekçelerle psikolojik danışmanların bu yeterliliklere ne kadar sahip olduklarını belirlemek ve bu yeterlilikleri kazanmak için ön koşul olarak düşünülen bilişsel esneklik ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla araştırma da bu konu seçilmiştir.

Araştırma sonuçlarının özellikle, psikolojik danışmanların çok kültürlü bir ortamda gerekli yeterliliklere sahip olup olmadıklarını ortaya çıkarması ve psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu konuda farkındalık oluşturmaları açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

D. Varsayımlar

1. Araştırmanın yürütülmesinde araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının kullanılan ölçeklere içtenlikle ve objektif cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

2. Araştırmada kullanılan Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ), Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)'nin psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ve bilişsel esneklik düzeyleri düzeylerini ölçebilecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

E. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı kurumlarda görev yapmakta olan, çalışmaya katılım için gönüllü olan 177 psikolojik danışman ile sınırlıdır.

2. Araştırma da kullanılan veriler katılımcıların ölçme araçlarına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

3. Araştırma kullanılan Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ) ve Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın veri toplama aşamasında dünya genelinde etkisini gösteren COVID-19 pandemisi sebebiyle katılımcılarla yüz yüze iletişim gerçekleştirilememiş bunun yerine internet üzerinden iletişim sağlanmıştır.

F. Tanımlar

1. Kültür

Türk Dil Kurumu (TDK) ‘nın tanımına göre kültür, tarihsel gelişim süreci içerisinde oluşan maddi ve manevi değerlerin bütünü ve bu değerlerin nesilden nesle aktarılmasını sağlayan, insanın çevresine karşı egemenliğini gösteren araçların bütünüdür (www.tdk.gov.tr).

2. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma

Çok kültürlü psikolojik danışma Sue ve Torino (2005) tarafından farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışılırken, psikolojik danışmanın danışanlarının kültürel özelliklerinin farkında olmasını, kişiliklerinin bireysel, grup ve evrensel yönlerini bilmesini ve bu kültürlere özgü uygun yardım etme becerileri geliştirmesini içeren bir psikolojik danışma süreci olarak tanımlanmıştır.

3. Bilişsel Esneklik

Bilişsel esneklik bireyin yeni durumlar karşısında sahip olduğu farklı seçeneklerin bilincinde olması, zor durumların üstesinden gelebileceğine inanması ve değişen evre şartlarına uyum sağlayabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Dennis ve Wal, 2010).

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

A. Kültür

1. Kültürün Tanımı

Birden çok tanıma sahip olan kültür kavramı, geçmişten günümüze kadar birçok çalışmaya konu edilmiş ve birçok kişi tarafından tanımlanmıştır. Kültür kavramını detaylı bir şekilde tanımlayan ilk kişi olarak kabul edilen Tylor'ın yaptığı tanıma göre kültür, bireyin içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olarak edindiği, bilgi, değer, inanç, sanat, gelenek- görenek, alışkanlıklar ve yeteneklerin bir bütünüdür. Güvenç (2011) ise kültürün ilk defa ünlü düşünür Voltaire tarafından insan zekâsının doğuşu, gelişmesi ve yüceltilmesi anlamında kullanıldığını ifade etmiştir. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre kültür tarihsel gelişim süreci içerisinde oluşan maddi ve manevi değerlerin ve bu değerlerin nesilden nesle aktarılmasını sağlayan, insanın çevresine karşı egemenliğini gösteren araçların bütünüdür. Kağıtçıbaşı (2000) ise kültür için geleneksel fikirler ve bunlara bağlı değerler, öğrenilmiş davranışların bir bütün olarak nesilden nesle aktarılması, topluma özgü olarak paylaşılan semboller ve anlamlar, bir grubun davranışlarında belli farklılıklara yol açan ve önceden tahmin edilebilen deneyimler gibi birçok tanıma değinmiştir. Görüldüğü gibi kültür farklı tanımları olan ve farklı durumları niteleyen karmaşık bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Özer, 2014). Yapılan tanımlarda kültürle ilgili farklı farklı noktalara değinilmekle birlikte ortak olan ögenin kültürün insan yaşamının maddi ve manevi yönlerine yönelik davranışları, durumları, süreçleri ve yapıları tanımlamak için kullanılan bir terim olduğu sonucuna varılabilir (Aydın, 2014).

2. Kültürün Özellikleri

Güvenç (2011), kültürün bu kadar çok tanımı olmasına rağmen bu tanımların hiçbirinin kültürü tam anlamıyla yansıtamadığını savunmuş ve kültürün ne olup

olmadığını belirlemek için onun bazı özellik ve ilkelerine ayrıntılı bir şekilde değinmiştir. Bu özellik ve ilkeler şu şekilde özetlenebilir;

- Kültür kalıtsal veya içgüdüsel bir olgu değildir,
- Bireyin içinde bulunduğu toplum tarafından şekillendirilir ve öğrenilir.
- İçinde bulunduğu toplum tarafından şekillendirilen kültür gelenek ve görenekler aracılığıyla nesilden nesle aktarılır yani tarihidir ve süreklidir.

Kültürel öğeler insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılayıcı ve doyum sağlayıcı olduğu sürece var olabilir. Toplum içerisindeki bireylerin ihtiyaçları zaman içerisinde değişebildiği için kültür de zaman içerisinde bulunduğu şartlara göre uyum sağlayarak değişebilir. Her kültürün kendisine özgü idealleştirilmiş değerleri vardır ve bu değerler aynı toplumda yaşayan kişiler tarafından oluşturulur ve ortaklaşa paylaşılır. Bu nedenle kültür aynı zamanda toplumsal bir kavramdır (Oğuz, 2011). Kültürün bu özellikleri dikkate alındığında, her toplumun kendine özgü bir kültürü olduğu genel olarak bütün tanımlarda yer almaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak kültür kavramı tanımının temeli toplumdur ve kültür toplumu var eden tüm değerleri kapsar denilebilir (Limon, 2012).

Kültür ve toplum iç içe geçmiş kavramlardır. Çünkü kültür mutlaka bir toplumda varlığını sürdürebilir, eğer toplum yoksa kültür de var olamaz aynı şekilde kendine özgü kültürü olmayan bir toplum da düşünülemez (Arslanoğlu, 2000). Yani evrende ne kadar toplum varsa o kadar kültür vardır (Akpınar ve Genç, 2017). Her ne kadar aynı toplum içerisinde yaşayan kişiler benzer kültürel özelliklere sahip olsa da aynı toplum içerisinde yaşayan farklı gruplarda kendilerine özgü kültürel özelliklere sahiptir (Başbay, Kağnıcı ve Başbay, 2018). Aynı coğrafya üzerinde bir arada yaşayan topluluklar ortak geçmişleri, yaşadıkları bölge, yaptıkları iş ve sosyoekonomik durumlarına göre farklı kültürel özellikler geliştirmektedirler (Cirik, 2008). Bu durumun sonucu olarak, farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin, kendi kültürel kimliklerini kaybetmeden diğer kültürlerle karşı duyarlı olması ve farklı kültürlerin bir arada yaşaması çok kültürlülük kavramının temelini oluşturmaktadır

(Özer, 2014). Çok kültürlülük farklı kültürlerin aynı zamanda beraber var olduklarını, birbirlerinden etkilendiklerini ve değişime uğradıklarını gösteren bir durumdur (Mercan, 2016).

B. Çok Kültürlülük

1. Çok Kültürlülüğün Özellikleri

Çok kültürlülük genellikle belli sınırlar içerisinde varlığını sürdüren farklı kültürlerin bir arada yaşamalarının politik olarak olanakları ve sonuçları ile ilgilenen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik, 2008). Taylor (1996) çok kültürlülüğü yalnız farklı kültürel yapıya sahip bireylerin bir arada yaşaması değil, farklı kültürleri kabul etmek ve onların değerlerini tanımak olarak tanımlamıştır. APA (2002) çok kültürlülüğü dil, din, ırk, etnik yapı, cinsiyet, cinsel yönelim, bireyin engel durumu, sosyal sınıf ve kültürle ilgili diğer değişkenlerin farkındalığıyla ilgili çoğul bir kavram olarak tanımlamaktadır. Diğer bir ifadeyle çok kültürlülük aynı kültür içerisinde farklı kültürlerin dallanması ve aynı zamanda bu kültürlerin bir arada yaşamasının onaylanmasını ifade eden bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Umucu ve Acar, 2011).

Çok kültürlülüğün içinde barındırdığı asıl amaç bir arada yaşayan bütün kültürleri, dinleri, ırkları barış içinde yaşatmak, birlikteliğin sonucunda oluşan çeşitliliği bir değer olarak algılamak ve tüm kültürel öğelere değer verici bir bakış açısıyla yaklaşmaktır. (Başbay, Kağnıcı ve Başbay, 2018). Çok kültürlülüğün felsefi dayanağı ise toplumların sahip olduğu değerlerin bir başka toplum ile karşılaştırılmadan kendine özgü bir değer olarak kabul edilmesidir (Özensel, 2012). Bu değer bireylerin kişilerarası iletişimini, anlaşılabilirliğini, yaşam tarzını, hayata karşı duruşunu yakından ilgilendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Korban, 2018). Her toplumun kendine özgü değerlerinin olması, bu toplumlarda yaşayan kişilerin davranışlarının, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Bir arada yaşayan toplumlar arasında bu farklılıklarla beraber doğal olarak bir kültür karmaşası da meydana gelebilmektedir. Çok kültürlülük meydana gelen bu kültür karmaşasına ve bazı toplumların özel şartları gereği yaşadıkları

toplumsal uyuma yönelik sorunlara çözüm üretebilen alternatif bir güç olarak ortaya çıkmıştır (Korban, 2018, Üstün, 2011). Çok kültürlülüğün bu yanı birçok bilim dalı tarafından konu edilmiş özellikle insan davranışlarıyla içe içe olan psikoloji alanında da kendisine yer bulmuştur.

2. Çok Kültürlülüğün Psikoloji Alanındaki Yeri

Psikoloji alanında çok kültürlülük kavramının ele alınmasına, post modernist görüşün felsefesini oluşturan gerçekliğin sosyal olarak oluşturulduğu ve insanların yaşadıkları şartlara göre şekillendiği görüşüne dayanan yapılandırmacı yaklaşımın önemli etkileri olmuştur (Corey 2005). Yapılandırmacı yaklaşım farklı kültürel yapıya sahip toplumların bireysel gerçeklerini, kültürel olarak doğru kabul ettiklerini ve kendi inanışlarını kuramsal bir çerçevede ele almaktadır (Kararımak, 2016). Bu yaklaşım var olan kuramları farklı bir bakış açısıyla incelemekte ve üst bir kuram olarak ortaya çıkarmaktadır (Kararımak ve Aydın, 2007). Üst kuram olarak değerlendirilen bu yaklaşımda kültüre önemli bir yer verilmekte ve psikolojik danışmanların danışanlarına yardım süreçlerinde danışan kültürüne uygun yöntemlerin seçilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Kağnıcı, 2013).

Psikoloji alanında çok kültürlülüğün bu kadar vurgulanmasına toplumların gittikçe çok kültürlü bir yapıya sahip olması, toplum içerisinde azınlık grupların istek ve ihtiyaçlarının farklılık göstermesi ve bunlara bağlı olarak mevcut psikolojik danışma kuramlarının bu ihtiyaç ve istekleri karşılamada yetersiz kalması sebep olmuştur (Bektaş, 2006). Psikolojik danışmanların toplum içerisindeki çok kültürlülüğün farkında olması, çok kültürlülüğün kaynaklanan farklılıklara karşı bilgi ve beceri konusunda donanımlı olması gerekliliği çok kültürlü psikolojik danışma kavramını ortaya çıkarmıştır.

C. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma

1. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Nedir?

Çok kültürlü psikolojik danışma Sue ve Torino (2005) tarafından farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışılırken, psikolojik danışmanın danışanlarının

kültürel özelliklerinin farkında olmasını, kişiliklerinin bireysel, grup ve evrensel yönlerini bilmesini ve bu kültürlerle özgü uygun yardım etme becerileri geliştirmesini içeren bir psikolojik danışma süreci olarak tanımlanmıştır. Farklı bir tanımda çok kültürlü psikolojik danışmadan; “psikolojik danışma sürecinde çok kültürlülüğe açık olmak ve farklı kültürlerle yönelik farkındalık, bilgi ve beceri sahibi olunmasını kapsayan uygulamaları içermektedir” şeklinde bahsedilmiştir (Arredondo ve ark., 1996). Pedersen (1991) ise çok kültürlü psikolojik danışma kavramını psikanalitik, bilişsel-davranışçı ve hümanistik kuramlardan sonra gelen dördüncü güç olarak belirtmiş ve çok kültürlü psikolojik danışmayı diğer geleneksel psikolojik danışma yaklaşımları gibi bir kuram olarak değil psikolojik danışma alanının geneliyle alakalı bir yaklaşım olarak ele almıştır. Diğer taraftan çok kültürlü psikolojik danışma Türkçe alan yazında farklı bir adlandırmayla çalışmalara konu edilmiş “kültüre duyarlı psikolojik danışma” olarak adlandırılmıştır (Koç, 2003; Kararımak ve Aydın, 2016; Doğan, 2000; Erdur-Baker, 2016; Aydın, 2014; Lüleci, 2014; Bektaş, 2006). Koç (2003)’e göre çok kültürlü psikolojik danışma/kültüre duyarlı psikolojik danışma, danışmanlık kuram ve uygulamaları ile danışman ve danışan arasındaki kültürel izlenimlerin eşit biçimde vurgulandığı bir danışma süreci olarak tanımlanmıştır. Bu danışma sürecinde psikolojik danışmanın amacı danışana etkili psikolojik danışma yapabilmek için öncelikle bireyin içinde bulunduğu kültürün tanımlanması, kendisini ve dünyayı algılamasının çözümlenmesi olarak ifade edilmiştir (Çevik, 2014). Farklı kültürel yapıya sahip danışanlarla çalışırken etkili bir yardım süreci için psikolojik danışmanın danışanın farklı bir kültürel yapıya sahip olduğunun farkında olması ve danışanı bu yönden değerlendirmesi, danışanı daha iyi anlayabilmek ve değerlendirme yapabilmek için ise o kültüre ait yeterli bilgiye sahip olması ve danışanın ait olduğu kültürel yapıya yönelik uygun müdahale ve teknikleri kullanabileceği kültürel beceriye sahip olması gerekmektedir (Kağnıcı, 2013).

Çok kültürlü psikolojik danışma kavramının psikolojik danışma ortamlarında kullanılmaya başlanması ile psikolojik danışmanların bu alandaki yeterliliklerinin belirlenmesi de gündeme gelmiştir (Güçlücan, 2016).

2. Çok Kültürlü Psikolojik Danışman Yeterlilikleri

Çok kültürlü Psikolojik Danışman yeterlilikleri resmi olarak ilk defa D. W. Sue ve arkadaşları tarafından Amerikan Psikoloji Derneği'nin eğitim komitesine sunulan raporda yer alan üç temel yeterlilik alanı (inançlar/tutum/farkındalık, bilgi ve beceri) dikkate alınarak ortaya konmuştur (Aydın, 2014). Sue, Arredondo ve McDavis (1992) tarafından bu yeterlilikler üç temel alanda ele alınmıştır:

- 1) Kendi değerleri, varsayımları ve önyargılarının farkında olmak,
- 2) Farklı kültürel yapıya sahip danışanların dünya görüşünü anlamak
- 3) Farklı kültürel yapıya sahip danışanlar için farklı müdahale teknikleri uygulamak,

Tanımlanan bu yeterliliklerin her biri kendi içinde üç alt boyut ile açıklanmıştır. Bu yeterlilikler şu şekilde açıklanmaktadır (akt: Bektaş, 2006) :

- 1.) Kendi değerleri, varsayımları ve ön yargılarının farkında olmak

Psikolojik danışmanın kendi değerlerinin, varsayımlarının ve ön yargılarının farkında olması ve bu farkındalığın danışma sürecine yansımalarının bilincinde olmasıdır.

İnanç ve tutumlar,

- a. Kendi kültürünün farkında olma, kültürel geçmişine karşı duyarlı olma, farklılıklara saygı gösterme ve değer verme
- b. Kendi kültürel geçmişinin, yaşantılarının, değerlerinin ve tutumlarının psikolojik danışma sürecine etkilerinin farkında olma
- c. Kendi sınırlılıklarının ve yeterliliklerinin farkında olma
- d. Danışanla yaşanabilecek farklılıklar konusunda kendini rahat hissetme

Bilgi

- a. Kendi kültürel geçmişini bilme ve kendi kültürel geçmişinin kişisel ve profesyonel anlamda normal/ anormallik tanımına ve danışma sürecine etkilerini bilme

- b. İrkçılığın, ön yargının, baskının ve ayrımcılığın kendisini ve danışma sürecini nasıl etkilediğini bilme
- c. İletişim stillerini ve kendi iletişim stiline danışma sürecine etkisini bilme

Beceriler

- a. Farklı kültürel ortamlarda etkili olabilmek ve kendini geliştirmek için eğitim ve konsültasyon olanaklarını araştırma, gerekli durumlarda yardım alma veya danışanı yeterliliği olan başka bir uzmana yönlendirebilme
- b. Kendini kültürel bir varlık olarak görme

2.) Farklı kültüre sahip danışanların dünya görüşlerini anlamak

Psikolojik danışmanın farklı kültüre sahip danışanların dünya görüşlerini anlaması ve bu görüşleri saygı ve takdir ile paylaşmasıdır. Bu ifade psikolojik danışmanın farklı bakış açılarını kendi bakış açısı olarak kabul etmesi anlamına gelmemektedir, farklı bakış açılarını kabul edebilmesi anlamını taşımaktadır.

İnanç ve tutumlar

- a. Danışanları psikolojik danışma süreci içerisinde etkileyebilecek farklı kültürlere karşı olumsuz duygularının farkında olma; kendi inançlarını ve tutumlarını farklı kültüre mensup danışanlar ile ön yargısız bir tutum içinde karşılaştırmada istekli olma
- b. Farklı etnik kökene sahip olan kişilere karşı basmakalıp görüşlerinin farkında olma

Bilgi

- a. Çalıştığı farklı grup veya kültürler hakkında spesifik bilgiye sahip olma; farklı kültüre sahip danışanın yaşam deneyimlerinin, kültürel mirasının ve kültürel geçmişinin farkında olma
- b. İrkin, kültürün ve etnik kökenin kişilik oluşumunu, mesleki tercihleri psikolojik bozuklukları, yardım arama davranışını ve psikolojik danışma yaklaşımlarının danışana uygunluğunu nasıl etkileyebileceğini anlama

Beceriler

- a. Farklı etnik gruplarda ruh sağlığı ve ruhsal bozukluklar hakkında yapılan araştırmaları takip etme, çeşitli eğitimsel deneyimlerle farkındalığını, bilgisini ve kültürlerarası becerilerini geliştirme
- b. Psikolojik danışma sürecinin dışından da farklı kültürel ortamlar içinde aktif olarak yer alma

3.) Farklı müdahale yöntem ve teknikleri uygulamak

Psikolojik danışmanın farklı kültürlere sahip danışanlarla çalışırken danışanların kültürlerine duyarlı ve uygun müdahale yöntemleri ve teknikleri uygulamasıdır.

İnanç ve tutumlar

- a. Danışanların dini veya tinsel inanç ve değerlerine saygı duyma
- b. Danışanların yerel yardım uygulamalarına ve içsel yardım-sunma ağlarına saygı duyma
- c. Farklı dilleri psikolojik danışma sürecini engelleyici bir etmen olarak düşünmeme

Bilgi

- a. Psikolojik danışma ve terapinin genel özelliklerinin farklı kültürlerin değerleri ile çatışabileceğini bilme
- b. Farklı kültüre mensup danışanların sağlık hizmetlerini kullanma konusunda karşılaşılabilecekleri engellerin farkında olma
- c. Değerlendirme ölçeklerinin ve puanlamasının yanlı olabileceğini bilme ve sonuçları danışanın kültürel veya dil özelliklerini akılda bulundurarak yorumlama
- d. Farklı kültürlere mensup danışanların aile yapılarını, hiyerarşilerini, değer ve inançlarını, toplumun özellikleri ve toplumdaki, ailedeki destek kaynaklarını bilme

Beceriler

- a. Çeşitli sözel ve sözel olmayan yardım tepkilerini kullanabilme, uygun şekilde sözel ve sözel olmayan mesajları alma ve iletebilme

- b. Gerektiğinde geleneksel şifa verici kişilerden veya dini ve tinsel liderlerden ve farklı kültüre mensup danışanlarla çalışan uygulayıcılardan konsültasyon yardımı alma
- c. Dil problemi yaşandığında dış kaynaklardan yardım alma
- d. Test teknikleri ve değerlendirme konusunda eğitim alma, kültürel sınırlıklarının farkında olma
- e. Önyargılı, ayrımcı ve yanlı uygulamaları engellemek için çalışma
- f. Amaç belirleme, kanuni haklar ve psikolojik danışmanın yönelimleri gibi konularda danışanı bilgilendirme sorumluluğunu alma.

Sue ve arkadaşlarına göre (1992) açıklanan bu yeterlilikler psikolojik danışmanın çok kültürlü psikolojik danışma yapabilmesi için sahip olması gereken tutum, inanç, bilgi ve becerileri ifade etmektedir. Amerikan Danışmanlar Birliği (American Counseling Association, ACA) benzer şekilde psikolojik danışmanların etkili danışma yapabilmeleri için çok kültürlü bakış açısına sahip olmaları gerekliliğini vurgulamıştır. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2010) ise meslek etiği kitapçığında; “Psikolojik danışma süreci içerisinde psikolojik danışman, danışanın kültürel bütünlüğüne saygı göstererek onun iyiliği ve huzuru için çalışmaktan sorumludur” ifadesine yer vererek psikolojik danışma sürecinde psikolojik danışmanın farklı kültürel özelliklere sahip danışanlara karşı duyarlı olmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri Güçlücan (2016) tarafından yaşam boyu devam eden kişisel ve aynı zamanda profesyonel bir yolculuk olarak ifade edilmiştir. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri genel olarak belirlendikten sonra psikolojik danışmanların bu yeterliliklere ne kadar sahip oldukları ve bu yeterliliklerin nasıl geliştirilebileceği konusu araştırılmaya başlanmıştır.

3. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Geliştirilmesi

Geleneksel psikolojik danışma kuramlarının çoğunun içinde bulundukları ve ortaya çıktıkları kültürleri yansıttığı gerçeği kabul edilmeye başlandıktan sonra farklı kültürel yapılara sahip toplumlar için çok kültürlü psikolojik danışma kavramı

tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin belirlenmesiyle bu yeterliliklere nasıl sahip olunacağı konusu gündeme gelmiştir.

Yapılan çalışmalarda öncelikle çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini geliştirebilmek için çok kültürlü psikolojik danışma eğitimin psikolojik danışma eğitiminde yer alması gerektiği önerilmiştir. İlk olarak ABD’de olmak üzere birçok ülkede psikolojik danışmanların eğitimine çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi; anlatıma, okumaya ve öğrenci sunumlarına dayanan ayrı bir ders olarak dâhil edilmiştir (Bektaş, 2006).

Türkiye de de psikolojik danışman adaylarına çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri kazandıracak bir dersin lisans programlarına dâhil edilmesi gerekliliğine ilişkin birçok araştırmacı önerilerde bulunmuştur (Bektaş, 2006, Kağnıcı 2011a, 2011b, 2013 ve Kararımak, 2008). Çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine ilişkin dersin içinde bulunduğumuz kültürel çeşitlilikleri göz önünde bulunduran (Korkut, 2007), insan ve kültüre yönelik bilimsel yayınların paylaşılabileceği, fikirlerin tartışılabilir olduğu bir ortam içeren (Kararımak ve Aydın, 2007) ayrıca bu eğitimi alan öğrencilere kendi inanç ve değer sistemlerini sınavıp bunları psikolojik danışma sürecine nasıl yansıtacağı, danışanı ile arasındaki bu farklılıklarla nasıl başa çıkacakları konusundan bilgi ve becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitimleri içeren bir yapıda olması (Erdur-Baker, 2007) gerekliliği de vurgulanmıştır.

Bektaş (2006), psikolojik danışman adaylarına çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri kazandırmak için sadece bir ders olarak programlara dâhil edilmesinin yanı sıra öğrencilere kültüre duyarlı bakış açısı kazandırılmasının da önemli olduğunu ifade etmiştir. Çok kültürlü psikolojik danışmanların yeterliliklerine ilişkin yapılan bir diğer araştırma da çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine sahip olmak için farklı kültürlerden kişilerle ilişki kurmanın önemli olduğu ifade edilmiştir (Vaughn, 2007). Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının incelendiği bir araştırmada psikolojik danışmanların etnik merkezcilik düzeyleri azaldıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Demirel, 2016). Etnik merkezcilik düzeyi gibi çok kültürlü kişilik özellikleri (Demir, 2006), kültürel zekâ ve bilişsel esneklik (Buyruk Genç,

2019), kültürel duyarlılık (Aydın, 2014) gibi etkenlerin çok kültürlü psikolojik danışman yeterlilikleri kazanmada ön koşul olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Bu araştırmada da psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini artırma konusunda etkili olabileceği düşünülen bilişsel esneklik değişkeni ele alınmıştır. Bu nedenle “bilişsel esneklik ve çok kültürlü psikolojik danışma” ile ilgili açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

D. Bilişsel Esneklik ve Çok Kültürlü Psikolojik Danışma

Bilişsel esneklik bireyin herhangi bir durum karşısında alternatif yolların ve seçeneklerin varlığının bilincinde olması, karşılaşılan yeni durumlara karşı uyum sağlayabilmesi ve bu durumlar karşısında kendisini yeterli hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Martin ve Rubin, 1995). Benzer bir tanımda Dennis ve Wal (2010) bilişsel esneklikten, çözüm bekleyen bir durum karşısında bireyin kontrolü sağlayabileceğine olan inancı, her duruma karşı alternatifler bulunabileceğine karşı inancı ve problemler karşısında farklı çözüm yolları üretebilme becerisini içeren bir kavram olarak bahsetmişlerdir. Stevens (2009) bilişsel esnekliği, farklı durumlara uyum sağlamak, bir düşünceden başka bir düşünceye geçme becerisi ya da farklı problemler karşısında çok yönlü bakış açısı geliştirebilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Bilişsel esneklik insanın yeni ve farklı durumlara uyum sağlama ve olaylara çok yönlü bakabilme yeteneği olarak değerlendirilir (Canas, Quesada, Antolio ve Fajardo, 2003). Bilişsel esneklik kişinin beklenmedik bir durumla karşılaştığında bu yeni duruma uyum sağlayabilmesi, bu durumun çözümüne yönelik farklı yollar bulabilmesi olarak ifade edilmektedir (Çuhadaroglu, 2011).

Bilişsel esnekliği yüksek olan bireyler kendilerini kişilerarası ilişkilerde yeterli görür, farklı durumlar karşısında atılgan ve sorumluluk sahibidirler. Ayrıca bu durumlar karşısında kurdukları iletişimde başarılı olabileceklerine (Buyruk Genç, 2019) ve başarılı bir iletişim için gerekli değişimleri yapabileceklerine inanırlar (Şirin, 2018). Beklenmedik bir durumla karşılaştıkları zaman iletişimin yeni yollarını denemeye ve ihtiyaçları karşılamak için uyum sağlamaya isteklidirler.

Bilişsel esnekliği yüksek olan bireyler yeteneklerini daha iyi bir şekilde kullanabilmekte ve karşılaşılan farklı durumlar için alternatif yollar olduğunu fark edebilmektedirler (Sapmaz ve Doğan, 2013). Bu bireyler daha önceki deneyimlerini ortaya çıkan yeni duruma transfer edebilir ve bu yeni duruma uyum sağlayabilirler (Kaya, 2018).

Martin ve Rubin (1995)'e göre bilişsel esnekliği yüksek olan bireyler diğer insanların duygu ve düşüncelerinin farkındadırlar, bilişsel esnekliği düşük olan bireylere göre karşılarındaki kişilerin neler hissettiklerini daha kolay anlayabilirler. Yani bilişsel esnekliği yüksek olan bireylerin empati düzeyleri esnek olamayan bireylere göre daha yüksektir denilebilir.

Alan yazın incelendiğinde bilişsel esneklik ile ilgili yapılan araştırmalarda bilişsel esnekliğin sosyal yeterlilik ve kendini ayarlamayla pozitif ilişkili, iletişimde isteksizlik ve katı bir tutum sergilemeyle ise negatif ilişkili olduğu sonucu tespit edilmiştir (Martin ve Rubin, 1994; Martin, 1995).

Bilişsel esneklik ile ilgili yapılan bir diğer araştırma da bilişsel esnekliğin yordayıcıları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal yetkinlik beklentisi ve problem çözme becerisi yüksek olan öğrencilerin bilişsel esneklik düzeyleri diğer öğrencilere göre daha yüksek bulunurken, diğer taraftan otoriter anne-baba tutumunun ise bilişsel esnekliğe engel oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilgin, 2009).

Psikolojik danışmanın temelinde danışan ve danışman arasında kurulan etkili iletişimin olduğu düşünüldüğünde, etkili bir yardım süreci için psikolojik danışmanların; kişisel farkındalık ve anlayış, psikolojik bakımdan sağlıklı olmak, açık fikirli olmak, nesnel olmak, kişilerarası ilişkilerde çekici olmak gibi özelliklere sahip olmaları gerekmektedir (Corey, 2008). Bu özelliklerden kişilerarası iletişimde çekici olmak için de psikolojik danışmanların öncelikle etkili bir iletişim kurmaları gerekmektedir.

Psikolojik danışma sürecinde etkili bir iletişim ortamı yaratabilmek için psikolojik danışmanların özellikle farklı kültürel özelliklere sahip kişilerle iletişim

kurarken, onların kültürel özelliklerini anlama, farklılıklarını kabul etme, saygı duyma ve bu kültürel özelliklere uygun yardım süreci tasarlama gibi özelliklere sahip olmaları gerekmektedir (Hackney ve Cormier, 2008).

Psikolojik danışmanların farklı kültürel yapıya sahip danışanlarla çalışırken belli bir kültürde var olabilecek farklı durumları düşünebilme ve ona göre alternatif çözüm yolları üretebilmesi dolayısıyla etkili bir iletişim kurabilmesi için belirli düzeyde bilişsel esnekliğe sahip olması gerektiğini göstermektedir.

E. İlgili Araştırmalar

Çok kültürlü psikolojik danışma alanıyla ilgili yapılan yurt dışı ve yurt içi çalışmalarda özellikle akademik eğitim, ırksal kimlik, etnik köken ve psikolojik danışma yeterlilikleri değişkenleri ele alınmıştır. Bu araştırmalardan bazılarının aşağıda yer verilmiştir.

Willams (2010) okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini kültüre duyarlı psikoloji dersi alıp almama, etnik köken ve çalışma süresi gibi değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre bu değişkenler ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Crook (2010) çalışmasında psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile psikolojik danışma öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Aynı araştırma da psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile etnik köken, cinsiyet, mesleki deneyim ve okulun bulunduğu çevre gibi değişkenlerle arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile psikolojik danışma öz yeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada psikolojik danışma öz yeterliğinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliğinin bir yordayıcısı olduğu sonucuna da varılmıştır.

Benzer bir araştırmada Na (2012), okul psikolojik danışmanlarının genel psikolojik danışma yeterlilikleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri

arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ve genel psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Taurek (2014) çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilinçli farkındalık arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında bilinçli farkındalık ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Çok kültürlü psikolojik danışma alanı ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmaların artmasıyla beraber Türkiye’de de bu konu çalışmalara konu edilmeye başlanmıştır. Ülkemizde kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin lisans programlarında seçmeli ders olarak yerini almasıyla beraber çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin lisans programlarına nasıl yerleştirilebileceği ve çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin nasıl kazandırılabilirliği ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Bektaş, 2006 ve Kağnıcı, 2013). Bu konuyla ilgilenen bazı araştırmacılar geleneksel psikolojik danışma kuramlarının Türk kültürüne uygun olup olmamasıyla ilgili noktaları vurgulamış ve bu alanda gerekli çalışmalar yapılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır (Doğan, 2000, Mocan Aydın, 2000, Kararımak ve Aydın, 2007 ve Erdur-Baker, 2007).

Yeşilyaprak (2009), Türkiye’de psikolojik danışma alanının geleceği ile ilgili araştırmasında da kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerinin, ülkemizde de giderek önem kazanacağına ilişkin öngörüsünden bahsetmiştir.

Kağnıcı (2011) çalışmasında seçmeli ders olarak okutulan kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin öğrencilerin çok kültürlü etkililik düzeylerine ilişkin etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini alan öğrencilerin kültürel empati ve açık görüşlülük düzeyleri dersi almayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlara göre kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin öğrencilerin çok kültürlü etkililik düzeylerinin gelişimine anlamlı ölçüde katkı sağladığı görülmüştür.

Kağnıcı (2014) tarafından yapılan başka bir deneysel çalışmada ise kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin psikolojik danışmanlık son sınıf öğrencilerinin kültürel farkındalık ve bilgi düzeyleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçları kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin öğrencilere kültürel farkındalık ve bilgi kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde Aydın (2014) kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitimin psikolojik danışmanların kültürel duyarlılık düzeylerindeki etkisini incelediği araştırmasında bu eğitimi alan psikolojik danışmanların kültürel duyarlılık düzeylerinin bu eğitimi almayanlara göre anlamlı bir düzeyde yüksek çıktığı sonucuna varmıştır.

Çok kültürlü psikolojik danışma kavramının gittikçe önem kazanmasıyla beraber etkili bir danışma süreci için çok kültürlü psikolojik danışman yeterlilikleri de gündeme gelmiştir. Alan yazın incelendiğinde çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunluğunda bu yeterlilikleri ölçmek ve değerlendirebilmek için araçlar geliştirme çalışmaları yapıldığı görülmektedir (Sue ve diğerleri, 1992)

Özer (2014) psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini değerlendirebilmek için çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeğini geliştirmiş sonrasında bu ölçeğin geçerlik ve güvenirliği araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre geliştirilen çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği, psikolojik danışmanın çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini ölçmek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak değerlendirilmiştir.

Türkçe alan yazın çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini değerlendirebilecek bir ölçek geliştirilmesiyle beraber son yıllarda araştırmacılar bu konu üzerinde çalışmaya başlamıştır.

Demirel (2016), psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Ayrıca yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların etnik merkezilik düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre

psikolojik danışmanların etnik merkezcilik, etnik köken ve dini inanış değişkenlerinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordadıkları tespit edilmiştir. Bununla beraber cinsiyet, öğrenim düzeyi ve mesleki kıdemin ise psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarını anlamlı düzeyde yordamadıkları görülmüştür.

Benzer bir araştırma da Demir (2016), psikolojik danışmanların çok kültürlü kişilik özelliklerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerini ne düzeyde yordadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çok kültürlü kişilik ölçeğinin alt boyutları olan açıklık, kültürel empati, sosyal girişim ve duygusal denge psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordadığı ölçeğin bir diğer alt boyutu olan esneklik alt boyutunun ise psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerini yordamadığı tespit edilmiştir.

Bir diğer araştırmada ise psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin psikolojik danışma yeterliliklerini yordama düzeyi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin psikolojik yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bu sonuçla beraber çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin psikolojik danışma yeterlilikleri içerisindeki önemine değinilmiştir (Korban, 2018).

Buyruk Genç ve Şahin Yüksek (2018) araştırmalarında psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanların lisans eğitimi sırasında bireysel ve grupla psikolojik danışma oturumları için süpervizyon alanların, almayanlara göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlilikleri daha yüksek çıkmıştır. Diğer taraftan araştırma sonuçları psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerinin cinsiyet, öğrenim düzeyi, kıdem yılı ve çalışılan eğitim kademesine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Bir başka araştırmada Yalçın Güler (2020) psikolojik danışmanların geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle temas ve kaygı düzeylerinin incelenerek, bunların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine ilişkin yordayıcılık

düzeylerini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre temas niteliği ve kaygı düzeyi çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordarken, Suriyelilerle çalışma sıklığı ve sosyal temasın çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür.

Yıldırım (2020) araştırmasında psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlilikleri ile kültürel zekâ, çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi ve mesleki deneyim arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kültürel zekâ kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerinin anlamlı bir yordayıcısıdır. Ayrıca araştırma sonuçları çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi alan psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerinin almayanlara göre daha yüksek çıktığını göstermektedir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

A. Araştırma Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen nicel bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasında ilişkinin var olup olmadığı, varsa ne yönde ve ne düzeyde olduğunu tespit etmek için kullanılan bir yöntemdir (Karasar, 2015). İlişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmalar, insan davranışlarını açıklamaya ya da davranışların olası sonuçlarını tahmin etmeye yardımcı olabilmek için gerçekleştirilir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2014). Bu araştırma da ise Türkiye’de çalışmakta olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyi, cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi çalışmakta oldukları kurum, mesleki kıdem ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumları arasındaki ilişkinin araştırılması için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

B. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın araştırma grubunu Türkiye de çalışmakta olan ve araştırma kapsamında ulaşılabilen 196 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Veri toplanma aşamasından dünya genelinde etkisini gösteren COVID-19 pandemisinin Türkiye’de görülmesi sebebiyle katılımcılarla yüz yüze iletişime geçilememiş bu sebeple internet üzerinden veri toplanması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, çalışmakta oldukları kurum, mesleki kıdem, farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumları gibi demografik özelliklere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1.’de sunulmuştur.

Tablo 1.**Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler**

Değişkenler	Kategoriler	Frek. (n)	Yüz. (%)
Cinsiyet	Kadın	131	66.8
	Erkek	65	33.2
Öğrenim düzeyi	Lisans	154	78.6
	Lisansüstü	42	21.4
Çalıştıkları kurum	Okul öncesi	6	3.1
	İlkokul	34	17.3
	Ortaokul	59	30.1
	Lise	75	38.3
	RAM	19	9.7
	Belirtilmemiş	3	1.5
Farklı kültürel özelliklere sahip danışanla çalışma durumu	Evet	122	62.2
	Hayır	72	36.7
	Belirtilmemiş	2	1.0
	Aralık	Ortalama	S.sapma
Yaş	23-65	30,39	6,80
Kıdem	1-30	6,94	5,92

Not: Toplam katılımcı sayısı 196, RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 131 (%66,8) kadın ve 65 (%33,2) erkek toplam 196 psikolojik danışmandan veri toplanmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 23-65 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 30,39’ dur (Ss: 6.8). Katılımcıların mesleki kıdemlerini 1 ile 30 yıl arasında değişmekte ve ortalama mesleki kıdem 6,94 yıldır. Katılımcıların öğrenim düzeyleri incelendiğinde 154’ünün (%78,6) lisans mezunu, 42’sinin (%21,4) ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun ortaokul (%30,1) ve lise (%38,3) düzeyinde çalışmakta oldukları görülmektedir. Farklı kültürel özelliklere mensup danışanlarla çalışıp çalışmadıklarına sorusuna katılımcıların % 62,2’sinin evet cevabını, % 36,7’sinin ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tablo 1’e göre 196 psikolojik danışmandan

veri toplanmıştır. Verilerin analiz kısmında veri setinin analizlere uygun hale getirilebilmesi için bazı veriler analize dahil edilmemiş ve toplam sayı 177'ye düşmüştür.

C. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen okul psikolojik danışmanlarının kişisel bilgilerini öğrenebilmek için (yaş, cinsiyet, meslekteki kıdem ve çalışılan kurum vb.) kişisel bilgi formu, Özer, (2014) tarafından geliştirilen Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ölçeği ve Dennis ve Vander Wal tarafından (2010) geliştirilen Bilişsel Esneklik Envanteri kullanılmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmaya katılan psikolojik danışmanlara ilişkin kişisel ve mesleki değişkenleri araştırmak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim düzeyi, çalışmakta oldukları kurum ve farklı kültürel özelliklere sahip danışmanlarla çalışıp çalışmama durumu sorularına yer verilmiştir.

2. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği

Özer (2014) tarafından geliştirilen Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği 26 maddeden oluşan 3 faktörlü bir yapıya sahiptir. Bu faktörler farkındalık bilgi ve beceri olarak adlandırılmıştır. Farkındalık alt boyutunda 9 madde, beceri alt boyutunda 11 madde ve bilgi alt boyutunda 6 madde bulunmaktadır. Üç faktörlü yapı toplam varyansın %50.86'sını açıklamaktadır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde 3 faktörlü yapı doğrulanmış ve uyum indeksleri iyi olarak gözlemlenmiştir (X²/sd: 2.51; RMSEA: .07; NFI: .92; NNFI: .95; CFI: .95; IFI: .95; GFI: .85; AGFI: .83; SRMR: .06).. Uygulanan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analiziyle bu üç alt boyutun tek boyut olan çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinde birleştiği sonucuna varılmıştır. Uzman görüşleri ile ölçeğin kapsam geçerliğine, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle yapı geçerliğine sahip olduğu doğrulanmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısına dayanan güvenilirlik analizi ile ölçeğin yeterli güvenilirlik katsayısına (.88) sahip olduğu tespit

edilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliğinin yüksek seviyede, düşük puanlar ise çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliğinin düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayıları Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin beceri alt boyutu için .86, farkındalık alt boyutu için .69, bilgi alt boyutu için .83 ve ölçeğin tümü için .88 Cronbach alfa katsayıları elde edilmiştir.

3. Bilişsel Esneklik Envanteri

Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE) kişilerin durum ve olaylar karşısındaki bilişsel esneklik düzeylerini ölçebilmek için Dennis ve Wal (2010) tarafından geliştirilmiştir. Bilişsel esneklik envanteri alternatifler ve kontrol olmak üzere iki alt boyuttan ve 20 maddeden oluşan 5'li likert tipinde bir yapıya sahiptir. Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenirlik çalışması Sapmaz ve Doğan (2013) tarafından yapılmıştır. BEE'nin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre özdeğeri 1'in üzerinde olan toplam varyansın % 49, 67'sini açıklayan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktör yükleri alternatifler alt boyutu için .49-.81 arasında, kontrol alt boyutu için .43-.86 arasında değişmektedir. Envanterin Türkçe'ye uyarlanmış formunda Cronbach alfa katsayısı tüm envanter için .90, alternatifler alt boyutu için .90 ve kontrol alt boyutu için .84 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular BEE'nin Türkçe formunun yeterli güvenirlik ve geçerlilik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir (Sapmaz ve Doğan, 2013). Ölçekten alınan yüksek puanlar bilişsel esneklik düzeyinin yüksek, düşük puanlar ise bilişsel esneklik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayıları Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda ölçeğin alternatif alt boyutu için .89, kontrol alt boyutu için .85 ve ölçeğin tümü için .90 Cronbach alfa katsayıları elde edilmiştir.

D. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi içerisinde internet ortamında toplanmıştır. Araştırma da kullanılan kişisel bilgi formu, bilişsel esneklik ölçeği, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği ve bilgilendirilmiş onam formu elektronik posta üzerinden katılımcılara gönderilmiş ve gönüllü olanların doldurması istenmiştir.

E. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında öncelikle veri seti analizler için uygun hale getirilmiştir. Bu aşamada kriter ve yordayıcı değişkenlere ait olan veriler betimsel istatistikler yoluyla incelenerek hatalı girişlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Sonrasında 6 kişinin ölçek maddelerinin çoğunluğuna cevap vermedikleri tespit edilmiş ve veri kaybı çok olduğu için bu gözlemler veri setinden çıkarılmıştır. Böylece başlangıçta 196 olan kişi sayısı 190'a düşmüştür. Veri setinin analizlere uygun hale getirilebilmesi için öncelikle Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği ve bilişsel esneklik envanterinde bulunan ters puanlanan maddeler çevrilmiştir. Ölçeklere ait alt boyutlar ve puanlar hesaplanmıştır.

Veri setinde eksik değerlerin var olup olmadığı eksik değer analizi ile incelenmiş, 7 gözlemde eksik veri tespit edilmiştir. Eksik veri olan gözlemleri analize dâhil edebilmek için maksimum benzerlik prensibine dayanan beklenti-maksimizasyonu (expectation-maximization [EG]) algoritması kullanılarak eksik değer ataması yapılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2011).Beklenti Maksimizasyonu iki aşamalı ve tekrarlamalı bir yöntem olup ilk aşamada kayıp veri için en iyi olasılık tahminleri belirlenir, diğer aşamada ise bu değerler atandığında oluşan standart sapma, korelasyon, ortalama gibi değerlere ilişkin tahminler belirlenir. Bu süreç değerlerdeki değişimler önemsenemeyecek kadar küçük olana kadar tekrarlanır.

Uç değer analizi için tek ve çok değişkenli uç değer analizleri yapılmıştır. Tek değişkenli uç değer analizi için hesaplanan Z puanları incelenmiş ve ± 3.29 üzeri olan puanlar tek değişkenli uç olarak değerlendirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu

analiz sonucunda 2 gözlem tek değişkenli uç olarak belirlenmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Çok değişkenli uç analizi için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmıştır. Gözlemlere ilişkin hesaplanan Mahalanobis uzaklık değerlerine göre $X^2_{(2)} = 7.04$, ($p < .01$) üzerinde olan 11 gözlem çok değişkenli uç olarak değerlendirilmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Tek ve çok değişkenli uç değerlerin veri setinden çıkarılmasıyla beraber veri seti 177'ye düşmüştür.

Veri setinin son hali üzerinden normallik, doğrusallık ve eşdeğişkenlik varsayımları yapılmıştır. Normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. İncelenen değişkene ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında kaldığı gözlemlenmiş ve histogram grafiğinin normale yakın olduğu gözlemlenmiştir. Artık hataların normal dağılımını inceleyebilmek için standart artıklar (standardized residuals) hesaplanmış, Standart artıkların histogramı, normal olasılık grafiği (P-P) ve normal dağılım grafiği (scatter plot) incelenmiştir. Her üçünde de normallik varsayımının karşılandığı gözlemlenmiştir.

Doğrusallık varsayımı için Q-Q grafiği incelenmiş ve normallik varsayımının karşılandığı gözlemlenmiştir. Eş değişkenlik varsayımı dağılım grafiği ile incelenmiştir. Regresyonda x eksenini bağımlı değişken, y eksenini standart artıklar seçilerek dağılım grafiği oluşturulmuştur. Grafik incelendiğinde varsayımın karşılandığı görülmüştür.

Çoklu bağlantısallık varsayımı için bağımlı değişken ve kriter değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağımlı değişken ve kriter değişkenler arasındaki korelasyonların .80'in altında olduğu gözlemlenmiştir. Çoklu bağlantısallık varsayımı için ayrıca varyans enflasyon faktörü (VIF) ve tolerans değerleri incelenmiştir. VIF değerinin 1.367 olduğu gözlemlenmiştir. Tolerans değerinin ise .73 çıktığı gözlemlenmiştir. Büyüköztürk (2004) varyans enflasyon faktörünün < 10 ve tolerans değerinin $> .20$ olduğu durumlarda bu değerlerin kabul edilebilir sınırlarda olduğunu belirtmektedir. Son olarak durum indeks değeri (CI) incelenmiş ve bu değer .29 olduğu gözlemlenmiştir. Bu değer de kabul edilebilir sınırlarda ($< .30$) değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2004).

Yordama hataları bağımsızlığı Durbin-Watson (D-W) test istatistiği ile incelenmiştir (Field, 2009; Tabachnick ve Fidell, 2001). İnceleme sonucunda elde edilen değerin 2.16 olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak D-W test istatistiğini 1.5 ile 2.5 arasında olması gerektiği belirtilmektedir (Field, 2009). Bu çalışmada elde edilen değerin beklenen aralıklarda olduğu görülmektedir.

Son durumda, istatistiksel analiz için gerekli varsayım testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlara göre analizlerin yapılması için veri setinde herhangi bir istatistiksel hata olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın alt problemleri içinde bulunan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin cinsiyet, öğrenim düzeyi ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için ikili gruplarda bağımsız örnek t-testi kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların çalıştıkları kurumlara göre yapılan analizlerde veriler normal dağılım ölçütünü sağlamadığı için parametrik olmayan analiz yöntemlerinden birisi olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2007). Gruplar arasındaki farklılaşma ise Mann Whitney –U testi ile analiz edilmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı bulunması durumunda etki büyüklüğü parametrik olmayan testler için kullanılan aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır. Hesaplanan .1, .3 ve .5 düzeyindeki “r” değerleri sırasıyla “küçük”, “orta” ve “geniş” etki büyüklüğü şeklinde yorumlanmaktadır (Field, 2009).

$$\text{Formül 1: } r = z/\sqrt{n}$$

Araştırmanın bir diğer alt problemi olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile yaş, kıdem ve bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Son olarak psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, farklı kültürel özelliklere sahip

danışanlarla çalışma durumu ve bilişsel esneklik düzeylerinin anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını tespit etmek için standart çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Standart çoklu doğrusal regresyon analizinin yapılmasındaki amaç birbiri ile ilişkisi olmayan beş yordayıcı değişkenin birlikte kriter değişken üzerindeki etkisini ve yordayıcı değişkenlerin tek tek varyansa olan benzersiz katkısını incelemektir.

Araştırma kapsamında yapılan analizler IBM SPSS 22 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın kapsamında edilen bulguların istatistiksel sonuçları verilmektedir.

A. Betimleyici İstatistikler

Araştırma verilerinin analizinden önce ölçek puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler incelenmiştir. Araştırmada kullanılan Çok Kültürlü Psikolojik Danışma yeterlilikleri Ölçeği (ÇPD) ve Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)' ne ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2.
Ölçek Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
ÇPD	66	128	97.98	11,84	.215	.111
BEE	60	100	80.89	7.65	.424	.452

ÇPD: Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği, BEE: Bilişsel Esneklik Envanteri

Tablo 2. incelendiğinde katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliği toplam puanlarında en düşük 66, en yüksek 128 puan aldıkları görülmektedir. Ölçekten alınan toplam puanların aritmetik ortalamasının 97.98 olduğu ve dağılımın standart sapma değerinin 11.84 olduğu görülmektedir. Bilişsel esneklik toplam puanlarında ise katılımcıların en düşük 60, en yüksek 100 puan aldıkları görülmektedir. Ölçekten alınan puanların aritmetik ortalamasının 80.89 ve dağılımın standart sapma değerinin 7.65 olduğu görülmektedir. Her iki ölçek için çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında yer alması verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.'ye göre ölçeklerden alınan toplam puan ortalamalarına bakıldığında katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin puan ortalamasının 97.98 olması ve ölçekten alınabilecek puan aralığının 26-130 arasında değişmesi dikkate alındığında katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının nispeten yüksek düzeyde olduğu ifade edilebilir. Aynı şekilde katılımcıların bilişsel esneklik puan ortalamasının 80.99 olması ve ölçekten alınabilecek puan aralığının 20-100 arasında değişmesi dikkate alındığında katılımcıların bilişsel esneklik algılarının yüksek denilebilecek düzeyde çıktığı görülmektedir.

B. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Cinsiyet

Katılımcıların araştırmada kullanılan Çok Kültürlü Psikolojik Danışma yeterlilikleri Ölçeği (ÇPD)' den aldıkları puanların cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için *t*- testi sonuçları Tablo 3.'de verilmiştir.

Tablo 3.

Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilik Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin *t*- Testi Analiz Bulguları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Kadın	122	98.15	11.65	175	.43	.66
Erkek	55	97.32	12.34			

Tablo 3.'de görüldüğü üzere katılımcıların cinsiyete göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri incelendiğinde kadın psikolojik danışmanların aldıkları puanlar ile erkek psikolojik danışmanların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($t_{(175)}=.43$, $p>.05$). Bu sonuç çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşma göstermediği şeklinde yorumlanabilir.

C. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışanlarla Çalışma

Katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi sonuçları Tablo 4.'de verilmiştir.

Tablo 4.

Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışanlarla Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t- Testi Analiz Bulguları

	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	111	97.81	11.76	174	.044	.965
Hayır	65	97.89	12.08			

Tablo 4.' de verilen analiz bulguları incelendiğinde katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($t_{(174)}=.044$, $p>.05$). Bu bulgulardan yola çıkarak araştırmaya katılan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmadığı sonucuna varılabilir.

D. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Öğrenim Düzeyi

Katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının öğrenim düzeylerine göre değişip değişmediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar için t-testi sonuçları Tablo 5.'de verilmiştir.

Tablo 5.

Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşma Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t- Testi Analiz Bulguları

	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Lisans	138	97.78	11.98	175	.044	.80
Lisansüstü	39	98.30	12.46			

Tablo 5. incelediğinde lisans mezunu psikolojik danışmanlar ile lisansüstü programlardan mezun olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır ($t_{(175)}=.044$, $p>.05$). Bu sonuç katılımcıların öğrenim düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

E. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Katılımcıların Çalışmakta Oldukları Kurum

Katılımcıların çalışmakta oldukları kuruma göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeğinden aldıkları toplam puanların Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 6.'de verilmiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların Çalışmakta Oldukları Kuruma Göre Farklılaşma Düzeyine İlişkin Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Kruskal Wallis-H Testi Analiz Bulguları

Kurum Türü	N	Sıralama ortalaması	Sd	χ^2	p
Okul Öncesi	6	147.25	15.549	4	.006**
İlkokul	30	78.55			
Ortaokul	55	76.66			
Lise	67	97.77			
Rehberlik Araştırma	16	76.13			

**= $p<.01$

Tablo 6. incelendiğinde katılımcıların çalıştıkları kuruma göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri toplam puanlarıyla ilgili Ki-kare değerinin 15.549 olduğu ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda oluşan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Manny Whitney U testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7.' de verilmiştir.

Tablo 7.

Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Toplam Puanlarının Arasındaki Farkın Kaynağını Belirlemeye Yönelik Yapılan Manny Whitney-U Testi Analiz Bulguları

Kurum türü	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p	EB ^a (r)
Okul öncesi	6	30.42	182.50	18.50	.002*	.51 ^b
İlkokul	30	16.12	438.50			
Okul öncesi	6	53.25	319.50	31.50	.001*	.41 ^c
Ortaokul	55	28.57	1571.50			
Okul öncesi	6	56.58	339.50	83.50	.018*	.28 ^c
Lise	67	35.25	2361.50			
Okul öncesi	6	17.5	105.00	12.00	.008*	.56 ^b
Ram	16	9.25	148.00			
İlkokul	30	43.45	1303.50	811.50	.90	
Ortaokul	55	42.75	2351.50			
İlkokul	30	41.65	1249.50	784.50	.085	
Lise	67	52.29	3503.50			
İlkokul	30	23.83	715.00	230.00	.81	
Ram	16	22.88	366.00			

Kurum türü	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p	EB ^a (r)
Ortaokul	55	53.25	2929.00	1389.00	.020*	.21 ^d
Lise	67	68.27	4574.00			
Ortaokul	55	36.08	1984.50	435.50	.95	
Ram	16	35.72	571.50			
Lise	67	43.96	2945.50	404.50	.12	
Ram	16	33.78	540.50			

* = $p < .05$; ^a = Etki büyüklüğü; ^b = Geniş etki büyüklüğü; ^c = orta etki büyüklüğü; ^d = düşük etki büyüklüğü

Tablo 7. incelendiğinde Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik puanları ile ilkokul ($U=18,500$, $p < .05$, $r=.51$), ve RAM’da ($U=12,00$, $p < .01$, $r=.56$) çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik puanları arasında geniş etki büyüklüğüne sahip anlamlı fark bulunmuştur. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik puanları ile ortaokul ($U=31,500$, $p < .01$, $r=.41$), lise ($U= 83,500$, $p < .05$, $r= .28$) çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik puanları arasında orta etki büyüklüğüne sahip anlamlı fark bulunmuştur. Sıra ortalamalarına bakıldığında bu bulgu, okul öncesi eğitim kurumlarda çalışmakta olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının ilkokul, ortaokul lise ve rehberlik araştırma merkezlerinde çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan anlamlı düzeyde yüksek çıktığını göstermektedir.

Tablo 7.’de verilen bilgilere göre ortaokul ile lisede çalışmakta olan psikolojik danışmanlar arasında yapılan karşılaştırmada ($U=1389,000$, $p < .05$, $r= .21$) düşük etki büyüklüğünde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında lisede çalışmakta olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik

danışma yeterlilik algılarının ortaokullarda çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

F. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile İlişkili Değişkenler

Katılımcıların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile kıdem, yaş ve Bilişsel Esneklik Envanteri alt boyut ve toplam puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizinden elde edilen bulgular Tablo 8.' de verilmiştir.

Tablo 8.

Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile Kıdem, Yaş ve Bilişsel Esneklik Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.ÇPD	1								
2.Bec.	.900**	1							
3.Fark.	.698**	.403**	1						
4.Bilgi	.761**	.661**	.310**	1					
5.BEE	.484**	.492**	.241**	.405**	1				
6.Alt.	.454**	.492**	.178**	.387**	.389**	1			
7.Kont.	.384**	.352**	.251**	.312**	.840**	.518**	1		
8.Yaş	.160**	.144	.104	.136	.180*	.118	.206**	1	
9.Kdm.	.144	.142	.096	.096	.183*	.117	.213**	.941**	1

*= p < .05, **= p < .01, ÇPD= Çok kültürlü Psikolojik Danışma, Bec= Beceri, Fark.= Farkındalık, BEE= Bilişsel Esneklik Envanteri, Alt.= Alternatif, Kont.= Kontrol, Kdm.= Kıdem

Tablo 8.'de görüldüğü üzere ÇPD toplam puanı ile BEE toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.484$; $p<.01$). Benzer şekilde ÇPD toplam puanıyla BEE'nin alt boyutlarından olan alternatif

($r=.454$; $p<.01$) ve kontrol ($r=.384$; $p<.01$) boyutları arasında da pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. BEE'nin toplam puanı ile ÇPD'nin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman, BEE'nin toplam puanı ile beceri alt boyutu ($r=.492$; $p<.01$) ve bilgi alt boyutu arasında ($r=.405$; $p<.01$) pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. BEE'nin toplam puanı ile farkındalık alt boyutu arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=.242$; $p<.01$). Bu sonuçlara göre psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin de arttığı sonucuna varılabilir.

Ayrıca psikolojik danışmanların yaşları ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.160$; $p<.01$). Bu sonuca göre psikolojik danışmanların yaşları arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin de arttığı sonucuna varılabilir.

Psikolojik danışmanların mesleki kıdemleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman ise anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların yaş, kıdem ve bilişsel esneklik düzeylerinin birlikte çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordama düzeylerini tespit etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçları, yarı kısmi korelasyon değerlerinin karesi (Sr_i^2), standartlaştırılmamış regresyon katsayıları (B) ve standartlaştırılmış regresyon katsayıları (β) Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9.

**Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Yordanmasına İlişkin
Standart Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları**

Yordayıcı	B	SH _B	β	T	P	Sr _i ²
Sabit	27,62	1,14		2,274	,02	
Yaş	,34	,36	,186	,949	,34	,003
Kıdem	-,22	,39	-,112	-,573	,56	,001
Alt ^a	,84	,18	,347	4,476	,00	,088
Kont ^b	,57	,24	,190	2,410	,01	,025

Not: ^a= BEE Alternatif alt boyutu; ^b= BEE Kontrol alt boyutu

Model: R= .494, R²= . 244, F₍₄₋₁₇₂₎=13,885, p=.000

Standart çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçlarına göre bilişsel esneklik ölçeğinin alternatif alt boyutu ve bilişsel esneklik ölçeğinin kontrol alt boyutu değişkenleri anlamlı birer yordayıcı iken yaş ve kıdem değişkenleri ise anlamlı birer yordayıcı değildir. Tablo 9'a göre iki yordayıcı değişken çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine ilişkin toplam varyansın %24'ünü açıklamaktadır. Yordayıcı değişkenlerin yarı kısmi korelasyon kat sayılarına bakıldığında toplam varyansı tek başına en çok açıklayan değişkenler sırasıyla bilişsel esneklik alternatif (Sr_i²= .088) ve bilişsel esneklik kontrol(Sr_i²= .025) değişkenleridir.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bazı değişkenlerle arasındaki ilişki ve bilişsel esneklik düzeyinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini ne oranda yordadığına ilişkin analiz bulguları yorumlanmış ve alan yazınla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

A. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Cinsiyet Açısından Yorumlanması

Yapılan araştırmanın sonucuna göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Alan yazın incelendiğinde bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte araştırmalar bulunmaktadır (Johnson, 1997; Rodgers, 2004; Na, 2012; Tourek, 2014; Demirel, 2016; Demir, 2016; Güçlücan, 2016; Korban, 2018; Buyruk Genç, 2019). Fakat cinsiyetin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine etkisinin incelendiği bazı araştırma bulgularında farklılıklara rastlanmaktadır. Örneğin Bellini (2002), Durham (2002), Middleton ve ark. (2011), yaptıkları araştırmalarda kadın psikolojik danışmanların erkek psikolojik danışmanlara göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde Türkiye’de yapılan bazı araştırmalarda da kadın psikolojik danışmanların erkek psikolojik danışmanlara göre daha olumlu çok kültürlü tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Lüleci, 2014; Yalçın Güler, 2020).

Hays, Chang ve Dean’a (2004) göre cinsiyetçi baskılara maruz kalan kadınlar erkeklere göre çok kültürlülük konusunda daha hassastırlar. Bu nedenle kadın psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecinde farklı kültürel özelliklerinden dolayı dezavantaj yaşayan bireylere karşı daha hassas olması beklenebilir. Fakat bu araştırmada bu yönde bir bulguya rastlanmamıştır. Türkiye’de psikolojik danışmanlar lisans eğitimlerinde her ne kadar çok kültürlü psikolojik danışma konusunda zorunlu

bir ders almasalar da, lisans eğitimi boyunca etkili bir danışma sürecinde terapötik koşulların sağlanmasına yönelik eğitim almaktadırlar. Bu koşulların başında danışana karşı koşulsuz kabul, danışana saygı duymak, danışanla empati kurmak gelmektedir. Psikolojik danışmanların aldıkları eğitim sırasında kadın ve erkek öğrencilerin aynı eğitim fırsatlarına sahip olması çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri konusunda kadınların daha hassas olmasına yönelik bir farklılaşma olmamasına sebep olmuş olabilir.

B. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Farklı Kültürel Özelliklere Sahip Danışanlarla Çalışma Durumları Açısından Yorumlanması

Yapılan araştırma sonucuna göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Alan yazın incelendiği zaman bu araştırmanın bulgularıyla uyuşmayan çalışmalar bulunmaktadır. Demir (2016) çalışmasında kendi kültüründen farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışma sıklığının arttıkça psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlilik algılarının da arttığı sonucuna varmıştır. Bir başka araştırma da ise göçmenlerle çalışan psikolojik danışmanların diğer psikolojik danışmanlara göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Na, 2012). Bu araştırma da bu yönde bir bulguya rastlanmaması farklı kültürel özelliklere sahip psikolojik danışanlarla çalışmayan psikolojik danışmanların genel psikolojik danışma yeterlilikleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini bağdaştırması olabilir. Böyle bir durumda psikolojik danışmanlar farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışmasalar bile kendilerini bu konuda yeterli olarak algılayabilirler.

C. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Öğrenim Düzeyleri Açısından Yorumlanması

Araştırma da psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin öğrenim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde

edilen bulgulara göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları lisans mezunu veya lisansüstü programlardan mezun olmalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde alan yazında Demirel'in (2016) araştırmasında psikolojik danışmanların öğrenim düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Diğer taraftan bu araştırmanın bulgularıyla uyuşmayan çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin Demir'in (2016), yaptığı çalışmada öğrenim düzeyi arttıkça kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Uluslararası alan yazına bakıldığında zaman zaman farklı sonuçlara sahip olan araştırmalar mevcut olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda psikolojik danışmanların öğrenim düzeyleri arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının da anlamlı düzeyde arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Boysen ve Vogel, 2008; Smith, Constantine, Dunn, Dinehart ve Montoya, 2006, Lewis, 2004; Roysircar, Hubbel ve Gard, 2003; Williams, 2001). Fakat Türkiye'de lisans ve lisansüstü programlarda çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımı ile ilgili bir derse yeterince yer verilmediği bilinmektedir (Bektaş, 2006). Çok kültürlü psikolojik danışma ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri üzerine yapılan araştırmalarla beraber kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar yetiştirebilmek için çok kültürlü psikolojik danışmaya yönelik eğitimler bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir (Kağınacı, 2013). Psikolojik danışma yetiştiren lisans programları ve yüksek lisans programlarının her ikisinde de çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımına ait bir dersin okutulmamış olması psikolojik danışmanların öğrenim düzeylerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri konusunda farklılaşmalarına sebep olmuş olabilir. Lisansüstü programlarda çok kültürlü psikolojik danışmaya yönelik eğitimlerin bulunması bu programlardan mezun psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini artırabilir.

D. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Çalıştıkları Kurum Açısından Yorumlanması

Araştırmada psikolojik danışmanların çalıştıkları kuruma göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre okul öncesi kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezinde çalışan psikolojik danışmanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Alan yazın tarandığında okul kademesi veya çalıştıkları kurum değişkeni ile ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmalardan bazılarında ise psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (Rodgers, 2004; Dodson, 2013). Benzer şekilde Demir 'de (2016) çalışmasında ilkokul, ortaokul ve lisede çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarında bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada kurum türleri okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezi olarak kategorize edilmiştir. Araştırma sonucunda bulunan farklılaşma da okul öncesi kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar için oluşmuştur. Bu farklılaşmanın sebeplerinden birisi okul öncesi kurumlarda farklı kültürel özelliklere sahip öğrencilerin yaşlarından dolayı içinde bulundukları kültüre daha çabuk uyum sağlaması ve kültürel anlamda bir farklılık olmaması, bu durumun da psikolojik danışma sürecine yansımaması olabilir. Diğer bir neden ise psikolojik danışmanların bu yaş grubuna karşı daha duyarlı yaklaşımları ve bunun da çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini artırması olabilir.

E. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri İle Yaşları Arasındaki İlişkinin Yorumlanması

Araştırmada psikolojik danışmanların yaşları ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuca göre psikolojik danışmanların yaşları arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin de arttığı sonucuna varılabilir. Yaşla beraber psikolojik danışmanların deneyimleri ve farklı kişilerle tanışma ihtimallerinin de arttığı bunlara bağlı olarak kültürel duyarlılıklarında arttığı düşünüldüğünde bu sonuç beklenebilir. Diğer taraftan yapılan regresyon analizi sonucuna göre psikolojik

danışmanların yaşları çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin anlamlı bir yordayıcısı olarak çıkmamıştır. Alan yazın incelendiğinde psikolojik danışmanların yaşları ve çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleriyle ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Korban (2018)'in araştırma sonucuna göre ise psikolojik danışmanların yaşlarına göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

F. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile Mesleki Kıdemleri Arasındaki İlişkinin Yorumlanması

Araştırmada psikolojik danışmanların mesleki kıdemleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ayrıca mesleki kıdem değişkeni çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordamamaktadır. Alan yazına bakıldığında bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlar elde edilen çalışmalar bulunmaktadır (Williams, 2010; Dodson, 2013; Taure, 2014; Lüleci, 2014; Demir, 2016; Demirel, 2016)

Psikolojik danışmanların meslekte geçirdikleri süre arttıkça danışma becerilerinin de artması beklenen bir durum olabilir. Fakat Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin mesleki kıdeme göre farklılaşmamasının çeşitli sebepleri olabilir. Bu sebeplerden biri psikolojik danışmanların çalışmaya başladıktan sonra kendi profesyonel gelişimleri için farklı eğitimlere katılmamaları olabilir. Ayrıca psikolojik danışmanlara verilen meslek içi eğitimlerde çok kültürlülük, kültüre duyarlılık konularına yeterince yer verilmemesi de bu sebeplerden birisidir. Farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışılırken süpervizyon almanın çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini geliştireceği düşünüldüğünde psikolojik danışmanların meslek sürecinde yeteri kadar süpervizyon desteği almıyor olmaları da diğer bir sebep olabilir. Ayrıca psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri konusunda mesleki kıdemden ziyade meslek hayatı boyunca farklı bölgelerde çalışıp çalışmama durumları da daha etkili olabilir.

G. Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Yorumlanması

Araştırma da psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu bulgudan yola çıkarak psikolojik danışmanları bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algılarının da arttığı söylenebilir.

Bilişsel esneklik düzeyinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordamasına ilişkin sonuçlara bakıldığında bilişsel esnekliğin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu görülmektedir. Alan yazın incelemesi yapıldığında bilişsel esneklik ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelendiği sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmalardan birinde benzer şekilde bilişsel esnekliğin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Buyruk Genç, 2018)

Bilişsel esnekliğin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordamasına ilişkin şu yorumlar yapılabilir; Yapılandırmacı yaklaşımın etkisiyle ortaya çıkmış olan çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımının temelinde psikolojik danışmanların danışanların kültürlerine uygun müdahale, yöntem ve teknikleri bilmesi gerekmektedir (Sue, Arrendo ve McDaviss, 1992). Farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışırken bu danışanların ihtiyaçlarına uygun yaklaşımın seçilebilmesi için psikolojik danışmanların bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklerden birisinin de bilişsel esneklik olduğu düşünülebilir

Bilişsel esnekliğe sahip olan bireyler beklenmedik durumlar karşısında iletişimde başarılı olabileceklerine inanırlar (Martin ve Anderson, 1998). Ayrıca bilişsel esnekliğe sahip olan bireyler beklenmeyen durumlar karşısında alternatif yollar denemeye açık, yeni durumlara yönelik uyum sağlayabilen ve beklenmeyen

durumlar karşısında kendilerini yeterli hisseden bir yapıya sahiptirler. Bu yönüyle bilişsel esnekliğe sahip olan psikolojik danışmanların farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışırken alternatif yolların farkında olarak, tek bir kurama bağlı kalmadan danışana yardım edebilmek için farklı çözüm yollarını deneyebilirler. Bu açıdan bilişsel açıdan esnek olan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin de yüksek olması beklenebilir. Çünkü bilişsel esnekliğe sahip olan bireyler beklenmeyen durumlarla karşılaştıklarında iletişim kurmak için farklı yollar denemeye ve ihtiyaçları karşılayabilmek için uyum sağlamaya istekli olurlar (Martin ve Anderson, 1998). Çok kültürlü psikolojik danışma sürecinde bu isteklilik önemli bir yer tutar. Çünkü farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışırken farklı yollar ve yöntemler denemeye istekli olmayan psikolojik danışmanlar danışana karşı etkili bir yardım hizmeti sunamayabilirler. Bu açıdan bakıldığında zaman bilişsel esnekliğe sahip olan psikolojik danışmanlar farklı durumlar karşısında yeni yollar deneme açık, farklılıklara uyum sağlayabilen ve farklı durumlar karşısında iletişim kurabileceklerine inanan bireyler olarak düşünülebilir. Bahsedilen bu özelliklerin çok kültürlü psikolojik danışma ortamında etkili bir yardım süreci için önemli psikolojik danışmada bulunması gereken yeterliliklerdendir.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulgularından hareketle elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlardan yola çıkarak önerilerde bulunulmuştur.

A. Sonuçlar

1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırma da Okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri cinsiyet, yaş, kıdem, öğrenim düzeyi, çalışmakta oldukları eğitim kurumu ve farklı kültürlere sahip bireylerle çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim düzeyi ve farklı kültürel özelliklere sahip danışanlarla çalışıp çalışmama durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Ayrıca araştırma da psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Okul öncesi kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezinde çalışan psikolojik danışmanlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ayrıca lisede çalışmakta olan psikolojik danışmanlar ile ortaokullarda çalışmakta olan psikoloji danışmanlar arasında yapılan karşılaştırmada ise lisede çalışmakta olan psikolojik danışmanlar lehine bir farklılık tespit edilmiştir.

Araştırma da psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile yaş ve kıdemleri arasındaki ilişki de incelenmiş ve psikolojik danışmanların kıdemleri ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemezken yaşları ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre psikolojik danışmanların yaşları arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri artmaktadır denilebilir.

2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırma da okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yani psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik algıları da artmaktadır denilebilir.

3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırma da okul psikolojik danışmanlarının bilişsel esneklik düzeylerinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerini yordamasına ilişkin yapılan analizlerde bilişsel esnekliğin tüm alt boyutlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Öneriler

1. Bilişsel esneklik, psikolojik danışmanlara çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliğinin kazandırılması için bir ön koşuldur. Bu yeterliliklerinin kazandırılması için psikolojik danışman adaylarına verilen lisans ve lisansüstü düzeyindeki derslerde öğrencilerin bilişsel esnekliklerini geliştirmeye yönelik uygulamalar yaptırılabilir. Psikolojik danışman adaylarına bilişsel esneklik düzeyinin yükseltilmesine ilişkin bilimsel makale ve kaynak okumaları önerilebilir.

2. Psikolojik danışmanlar için mesleğe başladıktan sonra hizmet içi eğitimlerde çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik seminer, konferans gibi etkinliklere yer verilebilir.

3. Lisans ve lisansüstü rehberlik ve psikolojik danışma programlarında, psikolojik danışma becerilerini geliştirmeye yönelik okutulan derslerin içeriği kültürel bakış açısıyla zenginleştirilebilir.

4. Lisans ve lisansüstü programlara çok kültürlü psikolojik danışma eğitimine yönelik ayrı bir ders eklenebilir.

5. Bu araştırmada çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile ilişkili olabileceği düşünülen bilişsel esneklik değişkeni ele alınmıştır. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilik ile ilişkili olabilecek başka değişkenlerle (kltrllerarası duyarlılık, kültürel farkındalık, kişilik özellikler vb.) araştırmalar yapılarak alana katkı sunulabilir.

6. Farklı araştırmalarda psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine yönelik daha detaylı bilgilere ulaşabilmek için nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.

7. Bu araştırma da kullanılan “ok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri leği” psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliliklerine ilişkin algılarını ölçmektedir. Bu nedenle ölçek maddelerine cevap verilirken sosyal istenirlik kaygılarının araştırma sonuçlarına etki etmiş olabileceği düşünülebilir. Çok kültürlü psikolojik danışma becerilerini ölçmeye yönelik alternatif çalışmalar yapılıp alana katkı sunulabilir.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Mehmet ve GENÇ, İnanç; “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültür Kavramına İlişkin Görüşleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 25 (1), 2017, 249-268.
- ARREDONDO, Patrica, TOPOREK, Rebecca, BROWN, P., Sherlon, JONES, Janet, LOCKE, C. Don, SANCHEZ, Joe ve STADLER, Holly; “Operationalization of the multicultural counseling competencies”, Journal of Multicultural Counseling and Development, 24 (1), 1996, 42-78.
- ARSLANOĞLU, İbrahim; “Kültür ve Medeniyet Kavramları”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 1 (15), 2000, 243-255.
- AYDIN, Betül; “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Eğitimin Psikolojik Danışman Adaylarının Kültürel Duyarlılık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi”, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2014
- BAŞBAY, Alper, KAĞNICI, D. Yelda ve BAŞBAY, Makbule; “Öğretmenlerin Çok Kültürlü Yeterlilik Algıları ile Ahlaki Olgunluk/Yargı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, İlköğretim Online Dergisi, 17 (3), 2018, 1150-1167.
- BEKTAŞ, Yelda; “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlilikleri ve Psikolojik Danışman Eğitimindeki Yeri”, Ege Eğitim Dergisi, 7 (1), 2006, 43-59.
- BİLGİN, Mehmet; “Bilişsel Esnekliği Yordayan Bazı Değişkenler”, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (1), 2009, 142-157.
- BOYSEN, Guy A ve VOGEL, David L.; “ The Relationship Between level of Trainin, implicit Bias and Multicultural Competency Among Counselor Trainnes”, Training and Education in Professioanl Psychology, 2 (2), 2008, 103-110.
- BUYRUK GENÇ, Arzu ve YÜKSEL ŞAHİN, Fulya; “ Psikolojik Danışmanların Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Bazı Değişkenlere Göre incelenmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 85, 2018, 593-618.

- BUYRUK GENÇ, Arzu; “Psikolojik Danışmanların Etkili Psikolojik Danışma Nitelikleri ile Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Arasındaki İlişkide Kültürel Zekânın ve Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü”, Doktora Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2019.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, (Genişletilmiş 18. Baskı), Ankara: Pegem Akdemi Yayıncılık, 2013.
- CANAS, Jose.J, QUESADA, Jose. F, ANTOLÍ; Adoracion. Ve FAJARDO; Inmaculada; “Cognitive Flexibility and Adaptability to Environmental Changes in Dynamic Problem Solving Tasks, Ergonomics, 46(5), 2003, 482- 501.
- CİRİK, İlker; “Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34 (34), 2008, 27-40.
- COREY, Gerald; Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları, (T. Ergene,çev.), Ankara: Mentis Yayıncılık, 2005.
- CORMIER, William H., CORMIER Sherilyn, L.; Fundamental Skills and Cognitive Behavioral Interventions (4th ed), Pacific Grove CA: Brooks/Cole, 1998.
- CROOK, Tylon, relationship Between Counseling Self-Efficacy and Multicultural Counseling Self_Efficacy Among School Counselor, Doktora Tezi, Auburn University, 2010.
- ÇELİK, Hacer; “Çok Kültürlülük ve Türkiye’deki Görünümü”, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (1), 2008,319-332.
- ÇEVİK, B. , Gülşen; “Kültür Merkezli Psikolojik Danışma: Kuramsal Bir İnceleme”, Ege Eğitim Dergisi, 15 (2), 2014, 577-596.
- ÇUHADAROĞLU, Alper; “Bilişsel Esnekliğin Yordayıcıları”, Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 2 (1), 2013, 86-101.
- DEMİREL, Kenan; “Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilik Algılarının İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2016.

- DENNİS, John. P.ve WANDER WAL, Jillon S.; “The Cognitive Flexibility Inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity”, *Cognitive Therapy and Research*, 34(3), 2010, 241-253.
- DODSON, Fallon K.; “Exploring the multicultural competence of school counselors”, *The Journal of Counselor Preparation and Supervision*, 5 (2), 2013, 18-29.
- DOĞAN, Süleyman; “ Türkiye’de psikolojik Danışma ve Rehberliğin Durumu”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 25 (118), 2000, 3-8.
- DURHAM, J. Clayton, *Multicultural and Diversity Issues in Counseling Field Supervision*, Doktora Tezi, The University of Connecticut, 2002.
- ERDUR-BAKER, Özgür; “Psikolojik Danışma ve Kültürel Faktörler”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 27. (3), 2016, 109-122.
- FİELD, Andy P., *Discovering Statistics Using SPSS*, London: Sage, 2009.
- FRAENKEL, J... R., WALLEN, N.... E. ve HYUN, H..., *How to Design and Evaluate Research in Education*, New York: McGraw- Hill Education, 2014.
- GÜÇLÜCAN, Neslihan; “Psikolojik Danışmanların Kültürel Duyarlılık Algılarının Demografik ve Mesleki Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, 2016.
- GÜVENÇ, Bozkurt; *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Boyut Yayıncılık, 2011.
- HACKNEY, Harold ve CORMIER, Sherry, *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı*, (çev: T. Ergene ve Aydemir, S.S.), Ankara: Mentis Yayıncılık, 2008.
- HAYS, Danica G, CHANG, Catherine Y., DEAN, Jennifer K., “White Counselors’ Conceptualization of Privilege and Oppression: Implications for Counselor Training”, *Counselor Education & Supervision*, 43(4), (2004), 242–257.
- JACKSON, Yo (ed.) ; *Encyclopedia of Multicultural Psychology*, Sage Publications, 2006.

- JOHNSON, Amy Wiegand, A Study of the Relationship Between White Racial Consciousness and Self-Reported Multicultural Counseling Competencies in Faculty at Cacrepaccredited Programs. Doctoral Dissertation. Ohio University, Ohio, 1997.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; Kültürel Psikoloji; Kültür Bağlamında İnsan ve Aile, İstanbul: Evrim Yayınevi, 2000.
- KAĞNICI, D. Yelda; “Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Eğitiminin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programlarına Yerleştirilmesi”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5 (40), 2013, 222-231.
- KARAIIRMAK, Özlem ve AYDIN, Gül; “Yapılandırmacı Yaklaşım: Çağdaş Psikolojik Danışma Anlayışını ve Uygulamalarını Biçimlendiren Güç”, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 27 (3), 2016, 90-108.
- KARAIIRMAK, Özlem; “Çok Kültürlülük, Kültürel Duyarlık ve Psikolojik Danışma”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 29 (3), 2016, 115-127.
- KARASAR, Niyazi; Bilimsel araştırma yöntemleri (28. Baskı), Ankara: Nobel, 2015
- KAYA, Tuğçe, Özel Eğitim Merkezlerinde Çalışan Çeşitli Meslek Gruplarının Bilişsel Esneklik ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. Arel Üniversitesi, 2018.
- KORBAN, İrfan; “Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Psikolojik Danışma Becerilerini Yordama Düzeyi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2018.
- KORKUT, Fidan; “ Counselor Education Program Accreditation anda Counselor Credentialing in Turkey”, International Journal for the Adeancement of Counselling, 29 (1) , 2007, 11.
- LEWIS, Diane Eve, The Relationship Between Self-Report and Behavioral Observation Indices of Multicultural Counseling Competence. Doktora Tezi, Fordham University, 2004.

- LİMON, Birsen; “Kültürel Değişim Sürecinde Popüler Kültür ve Kitsch Kavramı”, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 1 (3),2012, 106-115.
- LÜLECİ, Selanay; ”Piskolojik danışmanlar için Çok Kültürlü Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Uygulanması”, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2014.
- MARTİN, Matthew M.ve RUBİN, Rebecca B; “A New Measure of Cognitive Flexibility”, *Psychological Reports*,76 (2), 1995, 623-626.
- MARTİN, Matthew M: ve RUBİN, Rebecca B; “ Development of Communication Flexibility Scale”, *Southern Communication Journal*, 59, 1994, 171-188.
- MARTİN, Matthew M.:ve ANDERSON,Carolyn M.; “The Cognitive Flexibility Scale: Three Validity Studies”, *Communication Reports*, 11 (1), 1998, 1-9.
- MERCAN, Nuray; “Çok Kültürlü Ortamlarda Kültürel Zekânın Kültürler Arası Duyarlılık ile İlişisine Yönelik Bir Araştırma”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9 (1), 2016, 1-13.
- MIDDLETON, R. A., ERGÜNER-TEKİNALP, B., WILLIAMS, N. F., STADLER, H. A. ve DOW,J. E.; “Racial Identity Development and Multicultural Counseling Competencies of White Mental Health Practitioners”, *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 11(2), 2011, 201-218.
- NA, GoEun; “Relationship Between School Counselor Multicultural Counseling Competence and Self-Efficacy In Working With Recent Immigrant Students”,(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Faculty of the Graduate School of The University of Maryland, College Park, 2012.
- OĞUZ, S., Esin; “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 2011, 123-139.
- ÖZENSEL, Ertan, “Çok Kültürlülük Uygulaması Olarak Kanada Çok Kültürlülüğü”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7 (1), 2012, 55-70.

- ÖZER, Ömer; “Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeğinin Geliştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi, 2014.
- PAREKH, Bhikhu; Çok Kültürlülüğü Yeniden Düşünmek (çev. B. Tanrıseven), Ankara: Phoenix Yayınevi, 2002.
- PEDERSEN, Paul B.; “Multiculturalism As A Generic Approach To Counseling”, Journal Of Counseling & Development, 70 (1), 1991,s. 6-12.
- RODGERS, L“ An Exploratory Study of The Relationship Between Multicultural Counseling Competence and Selected Demographic Variables Among School Counselors: Empirical Findings”, Doktora Tezi, Florida Argosy Üniversitesi, 2004.
- ROYSİRCAR, Gargi, HUBBEL, Robert ve GARD, Gregory, Multicultural Research on Counselor and Client Variables. Handbook of Multicultural Competencies in Counseling and Psychology, (D.B. Pope- Davis, H. L. K. Coleman, W. M. Liu ve R. L. Toporek (Ed.)), Thousand Oaks: Sage, 2003.
- SAPMAZ, Fatma ve DOĞAN, Türkan; “ Bilişsel Esnekliğin Değerlendirilmesi: Bilişsel Esneklik Envanteri Türkçe Versiyonun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 46 (1), 2013, 143-162.
- SMİTH, Timothy B., CONSTANTİNE, Madonna G., DUNN, Todd W., DİNEHART; Jared M. Ve MONTOYA, Jared A., “Multicultural Education in The Mental Health Professions: A Meta-Analytic Review”, Journal of Counseling Psychology, 53, 2006, 132-145.
- STEVENS, Arianne D, Social Problem-Solving and Cognitive Flexibility: Relations to Social Skills and Problem Behavior of At-Risk Young Children, Seattle Pacific University, 2009.
- SUE, D. Wing ve TORİNO, C. Gina; Racial-cultural competence: Awareness, knowledge, and skills. In Carter, R. T. (Ed.), *Handbook of racial-cultural*

psychology and counseling: Training and practice, (Second edition). John Wiley and Sons 2005.

SUE, D. Wing, ARREDONDO, Patrica. ve McDavis, Roderick. J.; “Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession”, Journal of Counseling and Development, 70 (4), 1992, 477-486.

SUE, D. Wing.; IVEY, Allen E. ve PEDERSEN, Paul B.; A Theory Of Multicultural Counseling And Theraps. California: Brooks/Cole Publishing Company 1996.

SUE, D Wing, ARREDONDO, Patricia, MCDAVIS, Roderick J.; “Multicultural Counseling Competencies and Standards: A Call to The Profession”, Journal of Counseling & Development, 70(4), 1992, 477-486.

ŞİRİN, Asiye. Büşra; “Macera Terapisi Temelli Grupla Danışmanlığın Üniversite Öğrencilerinde Bilişsel Esneklik ve Belirsizliğe Tahammülsüzlüğe Etkisi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.

TABACHNICK Barbara G, FIDELL, Linda S., Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı. (6.bs., Çev. Mustafa Baloğlu, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2015.

TABACHNICK, Barbara G. Ve FIDELL, Linda S., Using Multivariate Statistics (4th Ed.), Boston: Allyn and Bacon, 2001.

TAYLOR, Charles; Çok Kültürlülük (çev. L. Köker), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1996.

TOUREK, Samuel Christopher, A Case for Mindfulness Practice in Fostering Multicultural Competence in Counseling, Doktora Tezi, University Of Minnesota, 2014.

Türk Dil Kurumu (TDK). <http://www.tdk.gov.tr>

TYLOR, E. Burnett, Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom, London: J. Murray, 1871.

- UMUCU, Emre ve ACAR, V. Nilüfer; “Grupla Psikolojik Danışma Sürecinde Direnç Ögesi Olan Kültürel Etmenlere Psikolojik Danışmanın Müdahalesi”, Ege Eğitim Dergisi, 12 (1), 2011, 99-113.
- ÜSTÜN, Elif; “Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnik Merkezilik Düzeylerini Etkileyen Etmenler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2011.
- WILLIAMS, J... E., “Self-Reported Muticultural Counseling Competence Of Counseling Students In Ohio, Indiana, And Kentucky: Starting With The Person In The Mirror”, Doktora Tezi, University of Cincinnati, 2001.
- WILLIAMS, Dana Marie, School Counselor’s Multicultural Counseling Competence: an Exploratory Study, Doktora Tezi, Capella University, Michigan, 2010.
- YALÇIN GÜLER, İrem; “ Okul Psikolojik Danışmanlarının Suriyelilere Yönelik kaygı ve Sosyal Temalarının Çok Kültürlü psikolojik Danışma Yeterlilik Algılarıyla İlişkisi”, Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur, “ Türkiye’de psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Geleceği: yeni Açılımlar ve Ön Görüler”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42(1), 2009, 193-213.
- YILDIRIM, Oğuzhan; “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliliklerinin Yordanmasında Kültürel Zeka, Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Eğitimi ve Mesleki Deneyimin Rolü”, E- Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (1), 2020, 41-52.
- ZİHNİ, Koç; “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yaklaşımı: Kuramsal Bir İnceleme”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (12), 2003, 1-17.

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
Yaşınız:
Mesleki Kıdeminiz:
Öğrenim Düzeyiniz: Lisans () Lisansüstü ()
Çalıştığınız Kurum: Okul Öncesi () İlkokul () Ortaokul () Lise () Rehberlik Araştırma Merkezi ()
Farklı kültürel özelliklere sahip danışanınız var mı?

EK-2 ÇOK KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİLİKLERİ ÖLÇEĞİ (ÇKPDYÖ) ÖRNEK MADDELER

Değerli Katılımcı; Aşağıdaki ölçek içerisinde kullanılan farklı kültür kavramı sizin mensup olduğunuz kültürden farklı olan durumları nitелеmek amacı ile kullanılmıştır. Çalışma kapsamında kültür; içinde yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, dil, ırk, etnik köken, dini inanç, cinsel yönelimi içeren bir kavram olarak değerlendirilmiştir. İfadeleri değerlendirirken kültür kavramını bu anlamı ile dikkate almanız beklenmektedir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını derecelendiriniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.						
		1	2	3	4	5
		Beni hiç tanımlamıyor		Beni orta düzeyde tanımlıyor		Beni tamamen tanımlıyor
1	Farklı kültüre mensup danışanlarımın dini inanışları hakkında bilgi sahibiyim.	()	()	()	()	()
4	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken danışanların bazı davranışlarını yadırgadığımı fark ediyorum.	()	()	()	()	()
7	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken huzursuz hissederim.	()	()	()	()	()
10	Bir psikolojik danışman olarak; farklı kültürlerin toplumdaki birliği bozacağına inanırım.	()	()	()	()	()
13	Farklı kültüre mensup danışanlarımın kişilik gelişim süreçleri hakkında bilgi sahibiyim.	()	()	()	()	()
16	Farklı kültüre mensup danışanlarımın aile yapıları ve hiyerarşileri hakkında bilgi sahibiyim.	()	()	()	()	()
19	Bir psikolojik danışman olarak, mensup olduğum kültürün danışana olan bakış açımı etkilediğini fark ediyorum.	()	()	()	()	()
22	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken gerektiğinde o kültüre mensup bir başka meslektaşımın konsültasyon/süpervizyon alırım.	()	()	()	()	()
25	Farklı kültüre mensup danışanlarımın mensup oldukları kültürler hakkında bilgi sahibiyim.	()	()	()	()	()

EK-3 BİLİŞSEL ESNEKLİK ENVANTERİ (BEE) ÖRNEK MADDELER

Aşağıda insanların karşılaştıkları olaylara ilişkin duygu düşünce ve davranışlarını ifade eden cümleler yer almaktadır. Bu ifadelerin size uygun oluş derecesine göre		Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen uygun
(1) <i>Hiç uygun değil</i> (2) <i>“Uygun değil”</i> , (3) <i>“Biraz uygun”</i> , (4) <i>“Uygun”</i> , (5) <i>“Tamamen uygun”</i>						
seçeneklerinden birisini işaretleyiniz.						
1	Olay ve durumları değerlendirmede iyiyimdir.	1	2	3	4	5
2	Zor durumlarla karşı karşıya kaldığımda karar vermekte güçlük çekerim.*	1	2	3	4	5
4	Zor durumlarla karşılaştığım zaman, kontrolümü kaybediyor gibi hissederim.*	1	2	3	4	5
5	Zor durumlara pek çok farklı açılardan bakmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
7	Zor durumlarla karşılaştığımda o kadar stresli olurum ki, sorunu nasıl çözeceğimi düşünemem.*	1	2	3	4	5
8	Olayları karşımdaki kişilerin bakış açılarından da görmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
10	Kendimi diğer insanların yerine koyarak onları anlamada iyiyimdir.	1	2	3	4	5
11	Zor durumlarla karşılaştığımda tam olarak ne yapacağımı bilemem.*	1	2	3	4	5
14	Herhangi bir duruma çoğu kez farklı açılardan bakarım.	1	2	3	4	5
15	Yaşamda karşılaştığım güçlüklerle baş etmede yetenekliyim.	1	2	3	4	5
17	Zor durumlarda bir şeyleri değiştirme konusunda kendimi güçsüz hissederim.*	1	2	3	4	5
20	Zor durumlarla ilgili harekete geçmeden önce pek çok seçeneği değerlendiririm.	1	2	3	4	5

EK-4 ÇOK KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİLİKLERİ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

ÇKPDYÖ kullanım izni.

sümeyye eşkisü <sumeyye-eskisu@hotmail.com>

23.02.2020 14:41

Kime: omer_ozer@anadolu.edu.tr

Merhabalar Ömer hocam,

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalında Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT danışmanlığında yüksek lisans tez çalışmamı yürütmekteyim. Çalışmamda kullanmak için Çok Kültürlü Psikolojik Danışma yeterlilikleri ölçeğini sizden talep edecektim. İyi çalışmalar dilerim.

Yanıtla Tümüünü yanıtla İlet Arşivle Sil Bayrak ekle ...

Windows 10 için [Posta](#) ile gönderildi

Gönderen: Ömer ÖZER <omer_ozer@anadolu.edu.tr>

Gönderildi: Sunday, February 23, 2020 3:36:13 PM

Kime: sumeyye-eskisu@hotmail.com <sumeyye-eskisu@hotmail.com>

Konu: Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği Kullanım izni

Ölçme aracı ektedir.

Tezinizde kullanabilirsiniz. Sonuçlandırdığınızda okumak da isterim.

İyi çalışmalar dilerim.

Öğr. Gör.Ömer Özer

Anadolu Üniversitesi

EK-5 BİLİŞSEL ESNEKLİK ENVANTERİ KULLANIM İZNİ

Ynt: Bilişsel esneklik envanteri kullanım izni

sümeyye eşkisu <sumeyye-eskisu@hotmail.com>

24.02.2020 20:49

Kime: sapmazfatma@gmail.com

Çok teşekkür ederim bende iyi çalışmalar dilerim..

Windows 10 için [Posta](#) ile gönderildi

Gönderen: sapmazfatma@gmail.com <sapmazfatma@gmail.com>

Gönderildi: Monday, February 24, 2020 11:57:08 AM

Kime: sümeyye eşkisu <sumeyye-eskisu@hotmail.com>

Konu: Re: Bilişsel esneklik envanteri kullanım izni

Kullanım izniniz istemiş olduğunuz "Bilişsel esneklik ölçeği" maddeleri ve makalesi ekte yer almaktadır. İyi çalışmalar dilerim.

sümeyye eşkisu <sumeyye-eskisu@hotmail.com>, 23 Şub 2020 Paz, 14:51 tarihinde şunu yazdı:

Merhabalar Fatma Hocam,

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalında Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT danışmanlığında yüksek lisans tez çalışmamı yürütmekteyim. Çalışmamda kullanmak için sizden bilişsel esneklik envanterini talep edecektim. İyi çalışmalar dilerim.

EK-6 ETİK KURUL KARARI

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 63579008-302.08.01-E.10492
Konu : Etik Kurul Kararı (Sümeyye ALAN)

02/03/2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalınız öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT'ın danışmanlığını yürüttüğü, 177703005 numaralı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Sümeyye ALAN ile ilgili Üniversitemiz Etik Kurul Başkanlığının 27.02.2020 tarih ve 02 sayılı oturumunda alınan 02/19 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Öğrencinin ve danışmanın bilgilendirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Necdet TOZLU
Enstitü Müdürü

EKLER :

1. Yazı (1 Sf)

Adres : Erzincan Binali Yıldırım Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü 24100/Erzincan Web : <http://sosyalbilimler.ernincan.edu.tr>
Telefon : 0 (446) 224 29 00 Dahili: 42384 Faks : 0 (446) 224 29 01
E-mail : sosyal_bilimler@ernincan.edu.tr Bilgi İçin : Hilmi ULUÇAY KEP : ernincanuniv@202.kep.tr

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Necdet TOZLU tarafından 02.03.2020 tarihinde e-imzalanmıştır. Evrajınızı <http://evrakdogrulama.ernincan.edu.tr> linkinden 533ACFBCKX8 kodu ile doğrulayabilirsiniz.

T.C

ERZİNCAN BİNALI YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi	27/02/2020
Protokol no	02/19
Araştırma Başlığı	Okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ile bilişsel esneklikleri ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi
Araştırma Türü	Yüksek lisans tez çalışması Nitel/nicel, ilişki arayıcı, ankete dayalı araştırma
Araştırmacılar	Sümeyye ALAN Doç. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT
Karar	Başvuru dosyanıza ait araştırmanız etik açıdan uygun bulunmuştur.

27/02/2020

İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı
Prof. Dr. Ergün KUTLUSOY